

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikooli ajakiri

JUUNI 2018, NR 6 (2472)

TARTU ÜLIKOO

GAUDEAMUS MEELITAB JAANIPÄEVAKS TARTUSSE

AKTIIVNE VILISTLANE
ARENDAB TARTUS
NOORTETÖÖD

NAHAARST EI
KIIDA PRUUNIKS
PÄEVITAMIST HEAKS

TEADLASED SOOVIVAD
HAKATA TURBAST
MAJU PRINTIMA

Tasakaal on tuleviku võti

Ametlikult algab suvi küll alles jaanipäeva eel, aga nii kui kalendris lööb ette 1. juuni, on minu jaoks suvi käes. Mis sest, et kui vaatad aknast välja ja jälgid mööduvaid inimesi ja nende riidetust, siis miski sellele justkui ei viita.

Suvi on eestlaste jaoks oodatuid aastaaeg, mil saame veidike nautida päikesepaistet ja puhata. Paljude üliõpilaste jaoks möödub suvi aga mujal kui helgel heinamaal, sest tuleb minna praktikale.

Ülikoolis õppides olen mina olnud selline tudeng, kes lõi õppeaasta viimase eksami järel kooli ukse selja taga kinni ja läks kohe edasi praktikale. Tagasi Tartusse tulin paar päeva enne uue semestri algust.

Aeg-ajalt ikka küsiti mu käest, kas pole kahju terve suve tööd teha. Pean ausalt ütlema, et ei olnud. Mul olid muidugi äärmiselt toredad praktikakogemused ja seetõttu mulle tõesti meeldis töö käia. Just see ongi edu võti – teha seda, mis meeldib. Vana kulunud kliše, et tee tööd, mida sa armastad, ja sa ei pea päevagi oma elust töötama, vastab tõele.

Eks mingitel hetkedel on olnud ikka natuke nukker, kui kõik sõbrad peesitavad rannas ja ise pead istuma kontoris, aga samas laotakse praktikale tulevase karjääri vundament. Kes tahab kuskile jõuda, peab üht-teist ohverdama. Kas ohverdamine

FOTO: ANDRES TENNIS

SANDRA SAAR
UT toimetaja

sedu väärt, peab iga inimene ise aru saama.

Hiljaaegu sattusin rääkima naisega, kes on lennanud oma noore ea kohta juba päris kõrgelt. Ta ise ei pidanud seda sugugi eriliseks ja ütles, et eks suur töö tasub end tavaliselt lõpuks ikka ära, sest seda märgatakse. Tema jaoks pole probleem töötada õhtuti ja kõigil nädalavahetustel. Ta lisas, et tal on raske mõista, miks mõned inimesed soovivad nädala lõpus tegeleda millegi muu kui tööga.

Minu meelest on kõige tähtsam siiski tasakaal. Tee tööd ja näe vaeva, aga puhka ka, sest ehk tuleb armastus just siis.

Ühel suvel olin ma äärmiselt entusiastlik praktikant ja valmis hea meeleaga loobuma vabadest päevadest, et saaks ainult tööd teha. Minu juhendajad niimoodi siiski ei lubanud ja sain ikka sunniviisiliselt vabu päevi, kuigi tööd oli palju. Nüüd hiljem sellele mõeldes saan aru, et juhendajad suhtusid asjasse vägagi elutervelt.

Mida aasta edasi, seda rohkem hakkab mõistma, et töö on kõigest üks osa elust. Eks me ise saame mingil määral valida, kui suur või väike osa, aga igaüks peab ise tunnetama, mis sobib just talle. Julgen aga soovitada seda, et noorena tööta nagu pöörane ja näita, mis puust sa oled tehtud. Puhata jõuab küll ja veel. **UT**

14

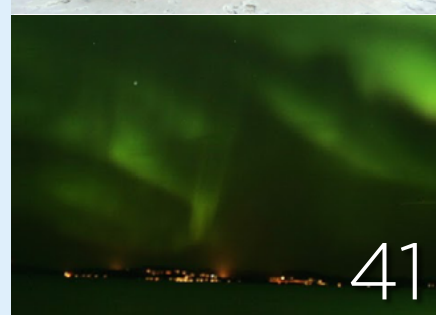
18

24

34

41

13 KOLUMN Harry Lemberg rõõmustab, et Ujula tänava spordikompleks saab uue näo

14 PERSOON Vastloodud Tartu Noorsootöö Keskust juhib aktiivne vilistlane Grete Sarap

18 AKTUAALNE Baltikumi parima jaaninädalavahetuse saab veeta Gaudeamuse tudengifestivalil Tartus

21 AKTUAALNE Erilahendustega koolide õpilaste eksamitulemused on paremad kui tavakoolides

24 INTERVJU Nahaarst Maire Karelson räägib, mida tasub päevitamisel ja päikese juures tähele panna

28 AKTUAALNE Tartust on saanud Ida-Euroopa ja Venemaa uuringute tõmbekeskus

31 TUDENGID MTÜ Mure Pooleks tegeleb koolinoorte vaimse tervise edendamise

34 TEADUS Tartu teadlased mõtlesid välja uue aja turbamaja

38 ETTEVÕTLUS Biofire'i süütegeel aitab tuld teha kiiresti ja ohutult nii ahju kui ka grilli

41 REISIKIRI Virgo Siil käis Norras Trondheimi Ülikooli ja virmalisi uudistamas

44 ESSEE Marju Mägi kirjutab erialadeülese õppe võimalustest TÜ Viljandi kultuuriakadeemias

46 Järelhüüe, kaitsmised, teated, tunnustused, õnnitlused ja juubelid

51 KEELENUK Miljon+ tööruhma liikmed avavad e-õppe sisu

UT UNIVERSITAS TARTUENSIS
Tartu Ülikooli ajakiri

Universitas Tartuensis on Tartu Ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 2800. • Kontakt: Ülikooli 18-102, 50090 Tartu; 737 5686, 5802 8827; ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Leia meid sotsiaalmeediast aadressil www.facebook.com/universitastartuensis.

Vastutav väljaandja Kristina Kurm, **peatoimetaja** Merilyn

Merisalu, **toimetaja** Sandra Saar, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Iris Herman, **keeletoimetajad ja korrektorid** Marju Randlane ja Kristel Ress, **kaanefoto** Oliver Vaagen, **küljendaja** Margus Evert, **trükk** Ecoprint. Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada ainult eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. **Kolleegium:** Maaja Vadi (esimees), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul ja Egert Puhm.

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 7. septembril 2018.

roheline trükkis
Trükitud keskkonnateadlikus trükkiettevõttes Ecoprint

Edgar Krull

PEDAGOOGILISE PSÜHHOLOOGIA KÄSIRAAMAT

3., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne
ISBN 978-9949-77-700-6, 741 lk. Hind kirjastuse e-poes 35 €

Käsiraamat pakub olulisimat teavet, mida õpetaja vajab õpilaste arengu ja õppimise ning õppe-kasvatustöö kavandamise ja korraldamise probleemide mõistmiseks ja lahendamiseks. Käsitletakse õpilaste arenguprobleeme ja isiksuseomadusi, olulise- maid õppimistestoreid ja nende rakendusi ning õppe-kasvatustöö kavandamist ja elluviimist (sh õppe-kasvatustöö eesmärgistamist, meetodite valikut, õpioskuste ja õpimotivatsiooni kujundamist, distsipliini kindlustamist ning õpitulemuste välja- selgitamist ja hindamist). Käsiraamatu uuele väljaandele on lisatud hariduslike eri- vajadustega õpilasi käsitlev peatükk, mis on sündinud 13 eripedagoogi koostöös.

Raamat käsitleb pedagoogilisi probleeme süstemaatiliselt, terviklikult ja teadus- kirjandusele toetudes. Tekst on liigendatud alajaotusteks, lisatud on detailne sisukord ja aineregister.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

TARTU ÜLIKOO
kirjastus

Põnevad kursused suveülikoolis

Tartu Ülikool kutsub õpihuvilisi suveülikooli, kus saab puhkuse ühendada kaasahaaravate eri- ja huvialaste täienduskoolitustega.

19. korda korraldatava suveülikooli programmis jagub meelikõitvaid koolitusi nii ajaloo-, keele-, kultuuri- kui ka ettevõtlushuvilistele. Augusti lõpuni saab osaleda enam kui 30 koolitusel, mida pakutakse lisaks Tartule Tallinnas, Viljandis, Pärnus, Narvas, Läänemaal ja isegi Soomes.

Saab õppida näiteks taimede- ga värvima, portreed joonistama ja kangastelgedel kuduma. Eri kursustel jagatakse teadmisi selle kohta, kuidas tänapäeval rahvarõivaid kanda, alkoholi- probleemidega peresid nõusta- da, läbipõlemist ennetada ja uusi teadmisi paremini omandada.

Lisaks toimuvad suveülikoolis laste- ja rahvaraamatukogu- hoidjate suveakadeemiad Tartus, andmekaitse spetsialisti täiendus- koolitus Tallinnas ja vene keele vestluskursus Narvas.

Suvekursustele oodatakse osalema juhte, asjatundjaid, ametnikke, õpetajaid, raamatu-

ESMAKORDSEL SUVEKURSUSEL LINNAÖKOLOOGIAST KÄSITLETAKSE LINNASTUMISE MÕJU LOOMADELE JA LINDUDELE.

koguhoidjaid, kultuuri- ja spordi- huvilisi ning kõiki teisi õpihimulisi.

Õppeosakonna turundus- spetsialisti Marko Ojakivi sõnul on õppijad võtnud ülikooli suve- kursused hästi vastu. Viimaste aastate jooksul on igal suvel kursustel osalenud keskmiselt 500 õpihuvilist üle Eesti.

«Suveülikooli populaarsust kinnitab ka osalejate tagasisi- de. Möödunud aastal tõi üks õppija välja, et talle meeldisid nii koolitajad kui ka teised koolitusel osalejad, praktika oli tema sõnu

kasutades *mega*. Veel kiitis ta, et saab õpitut – tagasiside andmist, hindamist ja märkamist – oma töös kasutada,» rääkis Ojakivi.

Suveülikoolis õppinud saavad Tartu Ülikooli täiendusõppes osalemise kohta tunnistuse. Kui on olemas sobiv õppeaine, saab täiendusõppes kogutud aine- punkte kasutada tasemeõppe õppekavade täitmisel.

Täpsema teabe suveülikooli kursuste ja neile registreerumise kohta leiab TÜ täiendusõppe lehel www.ut.ee/suveulikool. ●

FOTO: ANDRES TENNIS

18. mail jagati TÜ peahoone aulas välja 360 tunnistust väärivate ülikooli kaheksanda lennu lõpetajatele, kes olid õppinud Tartus, Valgas ja Keilas. Tartus oli kõige vanem õppija 94-aastane. Möödunud õppeaastal osales TÜ väärivate ülikoolis ligi 2300 õppurit üle Eesti.

Lõpuaktuseid peeti ka Kuressaares, Pärnus, Tallinnas ja Türil. Väärivate ülikool alustas oma tegevust 2010. aastal Pärnus ja Tartus. Nüüdseks on tegevus laienenud Tallinnasse, Viljandisse, Kuressaarde, Narva, Türi, Valka ja Keilasse. Tallinnas ja Narvas pakutakse loen- guid ka vene keeles. ●

Parima äriidee autorid tahavad määrata auto tehnilise rikke heli järgi

18. mail selgusid Lõuna-Eesti suurima noorte äri- ja projektiideede võistluse «Kaleidoskoop» parimad osalejad. Võitjaks valiti meeskond CarZam, kelle idee on luua seade, mis käib auto mootori külge ning jälgib kogu aeg auto helisid ja vibratsioone. Seade võrdleb saadud teavet vigadeta auto näitajatega ja annab juhile veast märku kohe, kui see tekib.

Võiduideo üks autoritest, TÜ tarkvaratehnika magistrant Andres Kiik tunnistas, et konkursi võitmine andis tohutult motivatsiooni. Nüüd on tiimi järgmine eesmärk saada suve lõpuks valmis esmane prototüüp. Võitjad said auhinnaks esitlusvõimaluse äriideevõistlusel «JA Europe Enterprise Challenge» Riias.

Lisaks anti välja eriauhindu. Web Scraperi idee veebilehitseja ja andmepilves töötavast teabehankelahendist ning

PARIMA ÄRIIDEE AUHINNA VÕITNUD CARZAM KOOS ŽÜRII ESINDAJA, TARTU ÜLIKOOI ARENDUSPROREKTORI ERIK PUURAGA.

Foodyverse'i välja mõeldud platvorm, mis viib kokku inimesed, kellele meeldib süüa teha, ja need, kellel ei ole selleks aega või soovi, töid meeskondadele auhinnaks piletid «Latitude59» ärikonverentsile.

Õpilasfirma Cofilus võitis teekotikese moodi kohvikoti

idee eest piletid «sTARTUp Day» ärifestivalile. Tartu linna rahalise eripreemia sai aga võistkond PowerUp Fuel Cells vesinikkütuseelementide elektrigeneraatorite eest, mis pakuks alternatiivi rasketele akudele ning lärmakatele ja ebastabiilsetele diisligeneraatoritele.

Ülikool tunnustas ettevõtlikke teadlasi

18. mail peetud demo-päeval tunnustas Tartu Ülikool esimest aastat teadlasi, kes on andnud suure panuse ettevõtliku ülikooli arendamis- se. Ettevõtliku teadlase tiitli pälvisid vähibioloogia uurimiskühma külalisprofessor Tambat Teesalu ning TÜ mereinstituudi ihtüoloogia ja kalanduse professor Toomas Saat.

TÜ ettevõtlus- ja innovatsioonikeskuse juhataja Kristel Reimi sõnul valiti tiitli saajad välja selle järgi, kes olid möödunud aastal toonud ülikoolile kõige rohkem ettevõtluslepinguid.

«Tartu Ülikool on võtnud oma strateegiliseks eesmärgiks olla ettevõtlik ülikool. Meie teadlased ja üliõpilased annavad endast palju, et muuta Eesti majandus nutikamaks ja suuremat lisaväärtust tootvaks. Seetõttu soovime nüüdsest tõsta esile neid teadlasi, kes on aidanud

eriti hoogsalt kaasa ettevõtliku ülikooli eesmärkide täitmisele,» rääkis Reim.

Professor Teesalu on aktiivselt arendanud vähivähi ja teinud selleks ettevõtjatega tõhusat koostööd. Professor Saat on sõlminud keskkonnauuringutega seotud ettevõtluslepinguid.

Möödunud aastal sõlmis Tartu Ülikool mõtte-, analüüsi-, konsultatsiooni- ning teadus- ja arendusteenuste osutamise lepinguid 8,2 miljoni euro eest. Enim on kasvanud tellimused Eesti ettevõtelt, kes kasutavad väga aktiivselt riiklikke teadus- ja arendustegevuse koostöömeetmeid.

Ettevõtluskoostöö mahtu on märkimisväärselt mõjutanud 2016. aastal avatud nutika spetsialiseerumise rahastusmeede. 2017. aastal sõlmis TÜ selle meetme raames 2,2 miljoni euro eest lepinguid. ●

Uus vabade kunstide professor on Ilmar Raag

Mai lõpus andis Peeter Laurits Tartu Ülikooli vabade kunstide professori ametikoha üle filmimees Ilmar Raagile.

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna dekaan Margit Sutrop ütles, et Raagi eriala on suurepärase täiendus vabade kunstide professuuri viimaste aastate teemaderingi.

«Tema filmiloomes ja esseistika käsitlevad sotsiaalseid probleeme ning põletavaid ühiskondlikke teemasid. Nende analüüsimine annab kursusel osalejatele võimaluse avastada oma eriala erinevaid tahke,» rääkis Sutrop.

Raag alustab sügisel loengusarja «Mis meid ühendab killustunud maailmas? Fiktiivse

ILMAR RAAG

maailma loomise võtted ja eetika». Öppeaasta jooksul on kavas kümme loengut.

Kursusel tuleb üliõpilastel koguda teiste kultuuride pärimust ja kirjutada sellest kas novell, mõni lihtne pärimuslugu või filmistsenaarium.

Raagi sõnul käsitleb kursus eelkõige empaatiat ja lugude sotsiaalset jutustamist. See hõlmab ka sotsioloogilist analüüsi, et leida inimestes üles arusaamise piirid. Aasta teisel poolel on plaan arendada õpitoas lugusid,

millega püüame mõista teistsugust maailma.

«Kirjutasin kord ühte filmistsenaariumit, kus olid hea ja halb tegelane. Seejärel sain aga kokku targa inimesega, kes arvas, et nii ei ole põnev. Lev Tolstoi olevat öelnud, et kõige pingelisemad on need lood, kus on kaks head kangelast, kes aga võitlevad omavahel,» ütles Raag.

Eesti kultuurile on omane mõista eelkõige eestlasi, mitte-eestlased muutuvad meie lugudes üheplaaniiseks: sõbraks või

vaenlaseks. See on pikapeale aga igav ja ebausutav. Teistsugune lähenemine paneb tõesti kaasa mõtlema, et leida üles isiklikud eetilised tõekspidamised.

Ilmar Raag lõpetas Tartu Ülikooli 1997. aastal ajaloo erialal, täiendas end Pariisi ülikoolides ja sai magistrikraadi Ohio Ülikoolis USA-s. Ta on filmikriitik, stsenarist ja režissöör. Ta on olnud päevalehtede Pariisi korrespondent ning kinouudiste saate «Ffriik» juht. Aastatel 2002–2005 oli ta ETV peadirektor. ●

Juulikuu UT ilmub veebis

Suvine ajakiri ilmub alates sellest aastast ainult veebiversioonis.

Ajakirja peatoimetaja Marilyn Merisalu sõnul tingis otsuse suvine puhkuste aeg, mil ülikooli hooned on üliõpilastest ja töötajatest võrdlemisi tühjad ning enamik ajakirju jääb majadesse sügiseni alles.

«Oleme igal aastal püüdnud juuli ajakirja välja anda juba juuni keskel, et lõpetajad saaksid enne ülikoolist lahkumist kaasa võtta oma kursuse nimekirjaga UT. Paraku jääb seetõttu artiklite kirjutamiseks väga vähe aega ning lõpetajate nimekirjade selgumise ja lõpuaktuste vahe on nii väike, et ajakiri jõuab trükikojast peahoonesse heal juhul viimase aktuse päeval,» rääkis Merisalu.

Juulikuu ajakirja valmisaamise ajaks on enamik üliõpilasi juba Tartust lahkunud ja suur osa töötajatestki suvepuhkusel, küll aga vaadatakse lõpetajate nimekirju ajakirja veebilehelt terve järgneva aasta vältel.

Juulikuu ajakirjast saab veebis lugeda nii lõpetajatest kui ka ülikooli suvistest uudistest.

UT ilmub septembrist juunini ikka harjumuspäraselt iga kuu esimesel reedel paberil ja veebis aadressil www.ajakiri.ut.ee. ●

SEL SUVEL TEHAKSE REMONDITÖID PEAAHOONE LÕUNATIIVAS.

Peahoone remont

Juuni algusest kuni septembri lõpuni kestavad TÜ peahoone lõunatiivas suuremahulised ehitustööd, milles tehakse paus lõpuaktuste ajaks 15.–22. juunil.

Remont hõlmab kunstimuuseumi, rektoraati ja tualette lõunatiiva esimesel ja teisel korrusel ning lõunatiiva pööningut. Tööruumides peavad ehitustööd valmis saama hiljemalt 31. augustiks.

Kunstimuuseumi ruumid on augusti lõpuni külastajatele suletud. Kunstimuuseumi giid ja meenete müük tuuakse remondi ajaks peahoone infolauda.

Peahoones näidatavaid ruume saab külastada esmaspäevast laupäevani kell 10–18. Eesti- või ingliskeelsed ringkäigud algavad igal veerandtunnil ja kestavad 30 minutit. Endiselt saab ette tellida peahoone ekskursioone eesti, inglise, saksa, vene ja soome keeles. Tunniajalisel ekskursioonil tutvutakse ülikooli ajaloo ja tänapäevaga ning käiakse aulas, kartseris ja mõnes ajaloolises auditooriumis.

Kunstimuuseumi töötajad Jaanika Anderson, Ingrid Sakh ja Külli Valk asuvad remondi ajal ruumis 227. Laste muuseumitunnid peetakse erinevates peahoone auditooriumides.

Rektoraadi ruumide ja lõunatiiva pööningu ehitustööd alustatakse 25. juunil, need kestavad augusti lõpuni. Remondi ajaks kohandatakse rektori kabinetiks usuteaduskonna auditoorium 230, prorektorid jagavad tööpinda ruumis 138 ja rektoraadi sekretärid leiab ruumist 124.

Ehitustöödega viiakse peahoone vastavusse Päästeameti nõuetega ja ehitatakse ümber hoone kasutamiseks vajalikud tehnosüsteemid. Katusealune soojustatakse ja lõunatiiva tualetid tehakse korda. Samuti ehitatakse valmis nõuetekohane evakuatsiooni- ja avariivalgustus, kütte-, vee- ja kanalisatsiooni-trassid ning ventilatsiooni-süsteem.

Remondi ajal on invarambi poolne sisehoovi osa ehitaja käsutuses. ●

Rahvusvahelisel Geenifoorumil arutletakse täppismeditsiini üle

1. juunil algab 18. rahvusvaheline geenifoorum «Täppismeditsiin – uus reaalsus», kus käsitletakse suurte andmetike väärtust teaduses ja iga inimese argiste otsuste langetamisel.

Sel aastal on teemadering lai, muu hulgas tutvustatakse personaalmeditsiini arengut Kataris ja Austraalias ning tuuakse esmakordselt foorumi kuulajateni meeste genoomi ja tervise temaatika. Konverentsi peaesinejad on dr Radja Badji Katarist ja dr Paul Jones Inglismaalt.

Dr Badji tutvustab oma ettekandes Katari genoomiprojekti, mille käigus kavatakse järgendada riigi kõigi kodanike (313 000 inimese) täisgenoo-

mid. Praeguseks on jõutud märgilise 10 000 genoomini. Katari projekti üldeesmärk sarnaneb Eesti omaga: muuta genoomi-ka igapäevaseks abivahendiks tervishoius.

Dr Jones on olnud Inglismaa genoomiprojekti (*Genomics of England*) teadus- ja arendusüksuse eesotsas. Praegu töötab ta juhtivas sekveneerimistehnoloogia ettevõttes Illumina Inc. Dr Jones annab ülevaate sellest, millised on erasektori ootused riiklikele personaalmeditsiini programmidele ja kuidas jõuda geneetilistel profiilidel põhineva tervishoiumudelini.

Programm hõlmab mitut ettekannet, mis keskenduvad laiapõhjaliste valguprofiilide potentsiaalile ravimiarenduses.

Samuti räägitakse muusikalise kuulmise ja toitumiseeliste geneetikast.

Eraldi pööratakse tähelepanu genoomika rakendusvõimalustele tervishoius, populatsiooni-geneetikale ja rahvaste ajaloolistele rännetele. Ka inimese mikrofloora rolli haiguste väljakujunemisel käsitletakse põhjalikult.

Kahapäevane konverents toimub Tartus Dorpati konverentsikeskuses. Geenifoorumile saab registreeruda 6. juunini veebilehel www.geneforum.ee.

Soovijatel on võimalik kuulatud ettekannete eest saada täienduspunkte ja vastav tunnistus Tartu Ülikooli kliinilise meditsiini instituudi täienduskeskuselt. ●

Tartu Ülikool muudab uuest õppeaastast õppevormide nimetusi

Alates 2018/2019. õppeaastast muutuvad Tartu Ülikoolis õppevormide nimetused: *avatud ülikooli õpe* nimetatakse ümber *sessioon-õppeks* ja *päevane õpe* saab nimetuse *päevaõpe*.

Muudatusi tehes tuginetakse Eesti ülikoolide õppeprorektorite kokkuleppele võtta sarnaste õppevormide kohta kõikides ülikoolides kasutusele sama termin. Tänu sellele tekib nii ülikoolide praegustel liikmetel kui ka tulevastel üliõpilastel

õppetöö korraldusest selgem arusaam.

Õppevormide uued nimetused on seotud auditoorse õppetöö mahu ja õppe perioodilisusega. Päevaõppe üliõpilane peab olema valmis igapäevaseks auditoorseks õppetööks. Sessioonõppes on auditoorne õppetöö korraldatud sessioonidena, mille sagedus ja pikkus võivad erineda õppekavati.

Tartu Ülikooli sessioonõppe üliõpilased kogunevad auditoorsele õppetööle kuni kaks

korda kuus nädalalõppudel – see on olnud õppekavast, aga enamasti neljapäevast pühapäevani. Selline õppevorm eeldab muul ajal suures osas iseseisvat tööd õppematerjalidega ja veebipõhiste kursuste läbimist.

Eestikeelsete õppekavade alusel on võimalik täiskoormusega õppida tasuta nii päevaõppes kui ka sessioonõppes. Praeguste üliõpilaste jaoks kehtivad 2018/2019. õppeaasta alguseni õppevormide nimetused *avatud ülikooli õpe* ja *päevane õpe*. ●

Olümpialootused sirguvad uuest spordihoonest

Tartu Ülikooli 350. aastapäevaks valminud Ujula tänava spordihoone on aegumatu kingitus Eesti spordile. Rõõm on tõdeda, et sellel aastal saab spordikompleksi hoopis uue näo ja otstarbe, mis loob ülikoolilinnale mitmepalgelist lisaväärtust ja seda mitte ainult spordi, vaid ka paljude teiste ülikoolilinna elu rikastavate valdkondade ja tegevuste jaoks.

FOTO: ERAKOGU

HARRY LEMBERG

TÜ Akadeemilise Spordiklubi juhatuses esimees

Praegu veel puudub Tartus koht suuremate, enam kui 2000 osalejaga teadus-, spordi- ja kultuuriürituste ja konverentside jaoks. 35 aastat tagasi ehitatud hoone hakkab pärast laiendustööde lõppu täitma seda tühimikku, mängides nüüdisaegse ülikooli igapäevases tegevuses olulist osa.

Hoonekompleksi tuleb vaadata ühtse tervikuna, lähtudes eelkõige Tartu Ülikooli õppe- ja teadustegevusest. Selle puhul pean kõige tähtsamaks asjaolu, et lõpuks saab sporditeaduste ja füsioteraapia instituut endale kodu, millest on unistatud ja räägitud 90 aastat.

Just nii pika aja vältel on Tartu Ülikoolis antud akadeemilist spordiharidust. Seda on tehtud hästi, kuid killustatult ja eri paigus. Sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi tegevuse koondamine Ujula tänava laiendatud kompleksi aitab luua sünergia erinevate instituutide ja valdkondlike üksuste vahel.

Kompleksist saavad sirguma need haritud noored, kes kannavad spordimõtet ja ideoloogiat

igasse Eestimaa nurka, et Eesti inimene oleks sportlik ja terve, pakkudes meile kõigile ka tulevikus põnevust olümpiamängude vaatamisel. Lisaks laiendab spordihoones oma tegevust Tartu Ülikooli spordimeditsiini ja taastusravi kliinik, mis kasvatab tuntavalt meditsiiniteenuste kättesaadavust ja paindlikkust.

Kui mõelda Ülejõe piirkonnale laiemalt, siis saab sellest pärast Delta maja valmimist juba lähiaastatel Tartu Ülikooli jaoks keskne linnaosa, kus kaks olemuselt erinevat, aga lähestiku

ku asuvat hoonet täiendavad teineteist väga edukalt. Neis saab korraldada erisuguseid ja -mahulisi teaduskonverentse, kultuuriüritusi ja messe. Areneva linnaku vastu on juba huvi tundnud ka Eesti Konverentsikeskus, kelle hinnangul pakuvad need hooned suurt lisaväärtust Lõuna-Eestis konverentside korraldajatele.

Juba praegu äratav uuenev spordikompleks tähelepanu. Tehtud on esimesed mahukad broneeringud, näiteks soovetakse 2019. aasta «sTARTUp Day» jaoks kasutada kõiki nelja suurt saali, mille pindala on 3600 m².

Võib öelda, et võidavad kõik, sest suuremaks ja mitmeotstarbeliseks muudetav spordihoone ei ole mõeldud ainult ühe valdkonna inimestele, vaid Ujula 4 hoonekompleksist kujuneb loodetavasti terve Tartu Ülikooli spordi-, kultuuri- ja konverentsikeskus. **UT**

LÕPUKS SAAB SPORDITEADUSTE JA FÜSIOTERAAPIA INSTITUUT ENDALE KODU, MILLEST ON UNISTATUD JA RÄÄGITUD 90 AASTAT.

TARTU ÜLIKOOL LÕPUAKTUSED 2018

HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND

bakalaureuseõpe
21. juunil kell 10 aulas

magistriõpe
19. juunil kell 10 aulas

Viljandi kultuuriakadeemia
17. juunil kell 13
Pärismusika aias

SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

bakalaureuseõpe
20. juunil kell 14 ülikooli muuseumi valges saalis

Majandusteaduskond
bakalaureuse- ja magistriõpe
18. juunil kell 13 aulas

Psühholoogia instituut
bakalaureuseõpe
20. juunil kell 12 ülikooli muuseumi valges saalis

Õigusteaduskond

bakalaureuseõpe
(Tartu) 15. juunil kell 12 aulas
(Tallinn) 19. juunil kell 14
Eesti Rahvusraamatukogu suures konverentsisaalis

magistriõpe
20. juunil kell 11 aulas

Ühiskonnateaduste instituut
rakenduskõrgharidus- ja bakalaureuseõpe
18. juunil kell 16 aulas

Haridusteaduste instituut
bakalaureuse- ja magistriõpe
22. juunil kell 10 aulas

Psühholoogia instituut
Ühiskonnateaduste instituut
Johan Skytte poliitikauuringute instituut
magistriõpe
21. juunil kell 13 aulas

Narva kolledž
15. juunil kell 12 kolledži aud 200

Pärnu kolledž
19. juunil kell 16
Pärnu kontserdimajas

MEDITSIINITEADUSTE VALDKOND

19. juunil kell 15 aulas

Sporditeaduste ja füsioteraapia instituut

bakalaureuse- ja magistriõpe
15. juunil kell 14 aulas

LOODUS- JA TÄPPIS- TEADUSTE VALDKOND

bakalaureuseõpe
20. juunil kell 16 aulas

magistriõpe
20. juunil kell 14 aulas

Ülikooli aulas toimivate LÕPUAKTUSTE OTSEÜLEKANDEID on võimalik jälgida interneti vahendusel, peahoone auditooriumis 139 ja 140 (v.a 15. juunil) ning ülikooli kohvikus. Internetiülekanne ja salvestused videoportaalis www.uttv.ee

Uus keskus sai aktiivse juhi

PERSOON

Mai alguses alustas tööd uus Tartu Noorsootöö Keskus, mille direktoriks valiti TÜ Viljandi kultuuriakadeemia vilistlane Grete Sarap.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Grete on töötanud noortega seitse aastat nii Puhja kui ka Apraadi Noortekeskuse arendajana. Samuti on tal suur rahvusvaheline kogemus. Uuele tööle sai ta asuda alles mai keskel, sest veetis kuu esimesed nädalad noorterühmaga Rumee-nias.

«Käisime Tartu ja Nõo noortega Serbia piiri lähedal Oravița linna ümbruse külades kohalikele tutvustamas vabatahtlikku tegevust prügikoristuse näitel. Meie jaoks on see ammu tavaline, neile aga uudne teema,» räägib Grete, kes on Tartu linnas ja maakonnas olnud «Teeme Ära» talgute noorteuht.

Prügi koristatakse Rumee-nias väga kaootiliselt, sest riigis lobbab korruptsioon ja seal pole korralikku koristustaristut. Inimesed on harjunud, et prügi vedeleb igal pool, kuigi see võib ka

joogivett reostada. Eestlased said anda neile eeskuju ja selgitada, kuidas hoida lihtsate meetoditega oma kodu ümbrus korras ja miks see on hea.

Grete nendib, et alati ei olegi välismaale minnes eesmärk kohalikelt midagi uut õppida. Vähemalt sama oluline on kogemuse ja teadmiste jagamine, et ise teistele abiks olla.

Tema reisihuvi sai alguse juba põhikooli ajal, kui ta hakkas tegema langevarjuhüppeid. Lennuväljale sõites arvutas Grete, et bussipiletid sinna ja tagasi mak-savad kokku sama palju kui üks hüpe. Hääletamine hoidis raha kokku ja pakkus juurde põnevaid elamusi.

«Kui avastas, et hääleta-des on nii lihtne ringi liikuda, mõtlesin, et peaks minema ka välismaale. Esimese Balti reisi tegin koos õega juba enne gümnaasiumi. Pärast üheksanda klassi lõppu käisin Inglismaal õppimas. Kui tulin tagasi ja õppisin Treffneris, kandideerisin »

» lapsehoidja kohale Iirimaal, sest Eestis oli masu. Sealt edasi oli normaalne hääletada, seljakott seljas, ja sõita Euroopas ringi,» jutustab ta.

VÄLISKOGEMUS AITAB ARENEDA

Grete kinnitab, et ta pole turist, kes läheb Eiffeli torni alla selfisid tegema. Talle meeldib vabatahtlikuna kohalikega töötades õppida tundma nende päris elu, seda kogeda ja minna kogukonda sisse. See toob talle sära silmadesse ja annab indu edasi toimetada.

Aasta eest ümbermaailmareisil veetis ta õpetajana töötades aega näiteks Mongoolias maailma lõunapoolseimate põhjapõdrakasvatavate dukhade juures. Talvised kasinad olud ei lasknud sealsete noorte tegemisest küll eriti aimu saada, aga ta nägi kohalike südamlikkust ja heatahtlikkust. Üldiselt aitavad reisimine ning mujal elavatele noortele pakutavate võimaluste ja tegevustega tutvumine noortega töötaval inimesel areneda ja leida uusi põnevaid ideid.

Grete õppis noortega töötamist Viljandi kultuuriakadeemias huvijuhi ja loovtegevuse õpetaja erialal. Tegelikult oli ta selle valdkonnaga juba väga ammu kokku puutunud. Kui ta käis viiendas klassis, suunas ema ta hansapäevade lastealale, kus see pisik jäigi talle külge. Järgnevatel aastatel käis ta seal vabatahtlikuna abiks. Iga kord anti talle natuke vastutusrikkamaid ülesandeid.

Seitsmendas-kaheksandas klassis lisandusid suvised töomalevad, kus ta alguses lihtsalt osales, aga hiljem andis oma

panuse kasvataja ja noortehuhina, et ikka saaks ise korraldada rohkem tegevusi. Siis hakkas Grete käima vabatahtlikuna abiks suurematel üritustel ja festivalidel, ka Viljandi Folgil.

MUIDUGI ON MUL PALJU PLAANE, MIDA KESKUSES TEHA, AGA ENNEKÕIKE OLENEB SEE TARTU NOORTEST JA NOORTETÖÖTAJATEST.

«Kui gümnaasiumi lõpus hakkasin arutlema, mida edasi õppida, ja vaatasin, mida olen seni teinud ja tähtsaks pidanud, olid kõik sellised tegevused seotud noortega. Olin ju käinud Tartu laste turvakodus vabatahtlikuks ja kaasa teinud ka AIESEC-i asenduskodude projektis,» räägib Grete. Ta lisab, et noortega töötamine tundus ainuvõimalik.

Seda sai tol ajal väikeste erinevustega õppida nii Tallinas, Viljandis kui ka Narvas. Õppekavu võrreldes otsustas neiu valida Viljandi ja on selle valikuga siiani väga rahul.

«Mul on tõesti väga hea meel, et läksin just sinna. Viljandi on nii armas linn, meie õppejõud olid väga head ja õppe praktiline pool oli väga aktiivne. Spetsialiseerusin seikluskasvatusele. Piret Eit ja Sergei Drõgin on suurepärased õpetajad, olen neile siiani väga tänulik!»

SOOV ÕPITUT KOHE RAKENDADA

Hoogsa inimesena tahtis Grete kõike õpitut kohe ise proovida. Nii läkski ta kooli kõrvalt tööle Puhja Noortekeskusse. Poole kohaga õppis ta juurde sotsiaaltööd ja sotsiaalpoliitikat ning hakkas tegelema nii kohalike

kui ka rahvusvaheliste noorteprojektidega.

Kolm suve tagasi ette võetud kodukoha korrastamise projekt, milles osalesid Jaapani, Itaalia, Prantsuse, Vene, Saksa, Tšehhi ja

loomulikult Puhja noored, oli kohalike seas üle ootuste menukas.

Vabatahtlikud korrastasid kahe nädala jooksul üheskoos Puhja kooli staadioni, puhastasid laste mänguväljaku, riisusid ja rohisid puhtaks pargialuse ja kalmistu ning tegid korda rohtunud teeääred. Lisaks sõideti Eesti looduskaunitesse kohtadesse ja korraldati põnevaid kultuuriõhtuid, kus kõik osalejad õppisid midagi uut.

KESKUS ANNAB LAIEMA VAATE

«Projekti mõte oli noorte seas vabatahtlikku tööd propageerida. Oli päris palju ka neid, kes ei olnud projektiga seotud, aga meid töötamas nähes tulid meile ise appi. Noortele pakkus see tõesti väga palju põnevust, sest väikestes maakotades ei näe tihti nii mitmekultuurilist seltskonda,» meenutab Grete.

Sarnast projekti aitas ta oma õel korraldada Ida-Virumaal. Nüüd on mõte tuua midagi taolist ka Tartusse, seda enam, et rahvusvaheline koostöö õpetab noori märkama erinevuste positiivset poolt ja arendab sallivust.

«Muidugi on mul palju plaane, mida keskuses teha, aga ennekõike oleneb see Tartu noortest. Ma ei ole inimene, kes tuleb

ja ütleb, kuidas hakkab nüüd olema. Enne tuleb ennast noorte ja noortetöötajate huvid ja tegevusega kurssi viia,» räägib ta.

Tartu Noorsootöö Keskus ei ole eraldi noortekeskus, vaid sellel on palju suurem roll. Keskus haldab Lille Maja ja Anne Noortekeskust, järgmisest aastast lisandub neile Ilmatsalu Noortekeskus.

«Tartus on veel SPARK Makerlab ja Apraadi Noortekeskus, aga need ei kuulu linnale. Muidugi teeme nendega koostööd. Meie keskuse eesmärk on luua linnaruumis ühtsem tegevusplaan, et keskused ei konkureeriks omavahel. Eri

suunad aitavad luua noorte arengu innustava keskkonna.»

Keskuse asutamine oli osa Tartu noortekeskuste teenuse uuendamisest, et suunata keskuste tegevus 11–19-aastastele ning tagada keskuste lahtiolek õhtuti, nädalavahetustel ja koolivaheaegadel.

Grete sõnul on keskuste koostööl veel häid külgi. Ühiselt saab rohkem ära teha kui ükski, saab kirjutada näiteks ühisprojekte, et taotleda Euroopast suuremaid ja pikaajalisemaid toetusi. See muudaks noortega töötamise kogu aasta jooksul sujuvamaks.

Keskus saab kaasa aidata ka sellele, et noortekeskustest roh-

kem teataks. Grete tunnistab, et kui ta töötas Apraadi Noortekeskuse arendusjuhina ja käis koolides õpilastega rääkimas, sai ta teada, et noored polnud sellistest võimalustest eriti kuulnud.

«Kindlasti tuleb teha rohkem teavitustööd, et nii noored kui ka lapsevanemad teaksid, mida saab keskustes teha. Tartus on nii palju võimalusi: Lille Majas pakutakse draama- ja loovsuunda, Anne Noortekeskuses multimeediat. Paljud ei teagi, et noortekeskus pole huvikool: seal pole kindlat õppekava ega õppemaksu, oma huvidega saab tegeleda ja neid arendada paindlikumalt ja tasuta,» seletab Grete. UT

LÕPUTÖÖ KOOLIKIUSAMISEST

Viljandi kultuuriakadeemia lõputöö teemaks valis Grete koolikiusamise. Õpingute kõrvalt noortega töötades nägi ta, et paraku on koolikiusamine tavaline, ning leidis, et selle põhjuste mõistmise ja ennetamisega tuleks rohkem tegeleda.

«Ma nägin, et seda on koolides vaja. Tuleks välja selgitada, kust kiusamine tuleb, mis on selle põhjused ja kuidas seda rohkem märgata. Üks osa lõputööst oli ka neljakuuline koolikiusamisvastane projekt «Julgelt vastu!», millega püüdsime saada noored kiusamist märkama ja ennetama,» jutustab Grete.

Tavaliselt eeldatakse, et koolikiusamisel on ainult kaks osapoolt: kiusaja ja kiusatav. Tegelikult on kõige suurem rühm passiivsed pealtvaatajad, kellest sõltub tihti see, kas ja kui palju kiusatakse. Just nendel on võim märgata, reageerida ja midagi ette võtta.

Lõputöö tegemise käigus selgus, et noorte sotsiaalsed oskused ei ole piisavad. Kuigi nad oskasid nimetada kiusamise liike ja erinevaid vorme, ei suutnud nad luua seoseid, miks kiusatakse ning kuidas võib kiusamine kiusatavale mõjuda ja teda kahjustada.

«Me ei saa oodata, et kui laps puutub esimest korda kiusamisega kokku, saab ta aru, mis see on, ja oskab kohe õigesti käituda. Õpilased võiksid õppida neid probleeme märkama ja lahendama. See on kindlasti oskus, mida tasuks keskselt arendada,» usub Grete.

Kuigi see võib kõlada veidralt, tuleb ka kiusajat mõista, sest lihtsalt keelamisest ei pruugi kasu olla. Kiusajad on tihti katkised inimesed, kellel puudub turvatunne ja eneseusk. Nad arvavad, et vaid teiste mahategemine paneb neid end paremini tundma.

Vahel ei saa kiusaja ise aru, miks ta teistele halba teeb. Kui selgusele jõuda, saab midagi ette võtta. Selleks läheb aga vaja kannatust, järjepidevust ning kodu, kooli ja noortetöötajate koostööd.

«Ma ei usu, et noortekeskustes ei ole üldse kiusamist, aga seal on teistmoodi keskkond. Koolikiusamise põhjused on enamasti seotud sellega, et noor on kaaslastest kas välimuse või jutu poolest natuke erinev, või teda kiusatakse millegi pärast, mida ta kunagi koolis ütles või tegi. Teises keskkonnas ei teata sellest taustast midagi ja kiusamisvõimalus on tunduvalt väiksem,» räägib Grete. ●

FOTO: OLIVER VAAGEN

BALTIKUMI SUURIMALE ÜLIÕPILASFESTIVALILE ESINEMA SÕIDAB JAANIPÄEVAKS LIGI 4500 TUDENGIT.

Gaudeamus meelitab jaanipäevaks Tartusse

ALMA MATER

MERILYN MERISALU
MEELIKA HIRMO

22.–24. juunil korraldatakse Tartus Baltikumi suurim üliõpilaste laulu- ja tantsufestival Gaudeamus, mis toob Emajõe Ateenasse ligi 4500 esinejat Eesti, Läti ja Leedu kõrgkoolidest.

Programmi «EV 100» kuuluv suursündmus ühendab valguskunsti,

muusika, koorilaulu ja tantsu eriliseks vaatamänguks, mille sar-nast pole Tartus varem nähtud.

Kogu festivali kava põhineb suvise pööripäeva teemal ja käsitleb kolme Balti riigi jaanitraditsioone muinasajast tänapäevani.

Gaudeamuse projektijuhi Kulno Kungla sõnul tundus igati loomulik seostada festivali peateema rahvakalendriga.

«Kolme Balti rahvast tuntakse iidse suvepäeva ehk jaanipäeva kommets ja tavade kaudu. Jaanipeole kogunesid igas vanuses pereliikmed ühiselt lõbutsema. Seda teeme meiegi ning kutsume kõiki sellest suurest peost osa saama,» räägib Kungla.

Gaudeamust peetakse iga nelja aasta tagant kordamööda eri Balti riigis. Sama riigi korralduskord jõuab uuesti kätte väga pika aja

tagant, nii et on vahetunud terve tudengite põlvkond. Seetõttu tuleb tavaliste laulu- ja tantsupidudega võrreldes teha publikule rohkem selgitustööd.

«Gaudeamuse üle 60 aasta kestnud traditsioon on nooruslik ja meeleolukas. See on küll Tartu-pärane, aga kõigi kolme riigi tudengite nägu. Ilmaasjata ei peeta seda Baltikumi suurimaks üliõpilASFestivaliks,» kinnitab Kungla.

Festival vältab Tartus terve pika nädalavahetuse, kolme päeva jooksul pakutakse nii ulatuslikke üritusi kui ka festivalimelu kogu linnas. Raekoja platsi linnalaval näeb ja kuuleb osalevaid laulu- ja tantsukollektiive. Spontaanseid kontserte ja muid toremaid üritusi saab korraldajate sõnul kindlasti näha mujalgi.

VABAÕHUETENDUS

Reedel, 22. juunil kell 21 süütaavad laulupeo aujuht Alo Ritsing ja koorijuht-muusikapedagoog Vaike Uibopuu Kassitoomel Gaudeamuse kivi juures koorilaulu ja tuleloitsu saatel festivali tule. Sellele järgneb osalejate tõrvikurongkäik Vabaduse puisteele.

Kell 23 algab Vabaduse puisteele ja Emajõe kallastel Gaudeamuse vaatamänguline avatseremoonia. Lavastaja Mart Koldits lubab, et jaanipäeva teemaatika on seal kindlasti sees.

«Räägime eluringist: asjad tekivad, öitsevad, kaovad ja siis algab kõik uuesti. Ka jaanipäev on ajalooliselt olnud kõva pidu, tööde lõppemise tähistamine ja suur öitsemine,» ütleb Koldits.

Avatseremoonial mängivad Tartu ja Tallinna ülikooli sümfooniaorkester Tõnu Kaljuste juhatusel Carl Orffi suurteost «Carmina Burana». See on kirjutatud 13. sajandi Saksa tudengite ja mässumeelsete õpetlaste tekstide põhjal ning räägib saatuse heitlikkusest ja ajaliku elu röömudest.

Kantaate laulavad Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor ja Tartu Ülikooli Kammerkoor, Tartu Akadeemiline Meeskoor ning Tallinna Ülikooli naiskoor.

Orff ise olevat teose esitust näinud ulatusliku vaatamänguna, kus kasutatakse tantsu, efektseid kostüüme, dekoratsioone ning valgus- ja püroefekte. Lavastaja lubab, et Tartus lisandub vägevale muusikale võimas tulevärk: uhked tuleskulptuurid ja ilutulestik.

«Etendame vaatamängu Emajõe ääres kesklinnas, Kaarsillal ja jõe peal. Kindlasti haarama mängu kunagise legendaarse Atlantise ööklubi hoone nii seest kui ka väljast. Tartu on ju meie üliõpilaselu häll. Siin astuvad tudengid ellu ja peavad pidu,» jutustab Koldits.

Publik ei pea tema kinnitustel kartma, et sümfoonilisest vaatamängust jääb midagi olulist nägemata, sest kohapeal ringi liikuvate operaatorite abiga jõuab kogu tegevus ülespandud ekraanidele.

JAANIÖÖ MÜSTEERIUM

Laupäeva, 23. juuni suursündmus on kell 22 algav tantsuetendus «Jaaniöö müsteerium», mis toob Tamme staadionile kokku 1600 »

» tantsijat. Esimest korda osalevad tantsupeol rahvatantsijate kõrval ka nüüdistantsu tantsijad.

Tantsuetenduse lavastaja Renee Nõmmik lubab vaatajatele tempokat, põnevast ja müstikast täis õist tantsupidu. Lavastuse idee on kantud Juhani Pütsepa loost, mis räägib noorest mehest

et rõhutada lavastuse erilisi sõlmkohti,» lisab Nõmmik.

Esimest korda Gaudeamusel osalev TÕ rahvakunstiansambli tantsija Kelli Kärnsa ootab tantsupidu suure põnevusega. Tema oli üks tantsijatest, kes poseeris juba eelmisel sügisel festivali turunduspiltide jaoks.

GAUDEAMUSEL OSALEVAD LAULJAD, TANTSIJAD JA MUUSIKUD TEEVAD KÕIKE ERILISELT SUURE RÕÖMU JA ENERGIAGA.

ja naisest, kes armuvad, kuid kellel ei lasta koos olla. Nende armastus toob kaasa ridamisi seikluslikke ja müstilisi olukordi, millest sünnib jaanipäeva lõkete traditsioon.

«See on väga romantiline lugu, mis mõjub nagu vana legend või jaanipeo tekkemüüt. Valgus on selles etenduses lausa eraldi tegelaskuju. Teeme sellist asja Eestis esimest korda. Tantsupeo ajal on kasutusel väga suur valguspark, palju elavat tuld ja valgus-sümboolikat,» selgitab lavastaja.

Lisaks eestlastele näitavad oma kavu Läti ja Leedu tantsijad ning neid kõiki seob suvise pööripäeva teema.

Kuna tegu on väljakupeoga, kus ei kasutata leed-ekraane, mängib tantsijate ja tegelaskuju- de tunnete edasiandmisel tähtsat rolli tuli. Valgus on olnud jaanipäevaga alati seotud – siis tehakse lõkkeid, otsitakse jaaniussikesi ning lihtsalt tähistatakse aasta valgeima öö ja pikima päeva saabumist.

«Kõik see on meie jaoks väga põnev, sest mitte kunagi varem ei ole staadionile ehitatud lisalava. Seni on Eestis tantsupidusid tehtud ju loomuliku valgusega, aga sellel etendusel kasutame hoopis hämarust ja valguskunsti,

Festivali vabatahtlikuna on ta sügisest alates näinud, kuidas töötab korraldusmeeskond.

«Meie ansambli kunstiline juht Aveli Asber on peo lavastamisega seotud. Seega tunnen juba nii-öelda koduplatsil, et pidu on meile ehk lähemal kui teistele. Arvan, et mida rohkem on selliseid igapäevaseid väike- seoseid, seda armsamaks üks pidu muutub,» räägib Kärnsa.

JAANIPÄEVA LAULUD

Pühapäeval, 24. juunil kell 16 algaval laulupeol Tartu lauluväljakul löövad kaasa kõik festivalil osalevad koorid ja orkestrid. Laulupeo kunstiline juht Kuno Kerge räägib, et laulvalik toetub paljuski rahvapärismusele ja ilmestab jaaniöö müsteeriumit.

Lauljad on tema sõnul olnud heas mõttes üllatunud, kui hästi laulud neile sobivad ja kui palju korda lähevad. Leedu ja Läti koorijuhid on väga rahul sellega, mida Eesti helilooja Andres Lemba on nende rahvaviisidega teinud laulupeo ühendteoses «Kutse jaanitulele».

Kõik Balti koorid laulavad nii eesti, läti kui ka leedu keeles. Et sel suvel peetakse Lätis ja Leedus laulupidu, õppisid lõunanaabrid

Eesti laulud selgeks juba aasta alguseks.

«Eelproovidest on mulle jäänud väga hea mulje. Ka teiste maade tekstid on lauljatele mängleva kergusega selgeks saanud. Mulle tundub, et osalevad lauljad, tantsijad ja muusikud teevad kõike erilise suure rõõmu ja energiaga,» kiidab Kerge.

Kolme tunni jagu eri keeltes laule seob üheks lavastaja Ain Mäeots, kes alustab juuni alguses laulupeo vahetunnide võtteid, sest Gaudeamusel näidatakse esimest korda suurel ekraanil temaatilisi lühifilme, mis on seotud kõige laval toimuvaga.

«Vahetunnid jutustavad pööripäeva kujunemisest ja tähendusest muinasajal, keskajal, eelmisel sajandivahetusel ja meie kaasajal. Stsenariumite autor on Eesti üks parimaid ilukirjanduslikke ajalookirjutajaid Indrek Hargla,» tutvustab Mäeots filmide sisu.

Filmid aitavad koorirühmade vahetuste ajal tähelepanu laval hoida, tähtsamgi veel on aga laulude sisu ja kohapealsete lavastuslike elementide toetamine ja täiendamine. Mitmele laulule antakse lisavärvingut tantsunumbrite, rahvapillide jm põnevaga.

Kerge muretsseb, et vahetevahel kipub jaanipäeva idee tuhmuma: istutakse võpsikus, grillitakse ja juuakse, paljud käivad üritustel, kus pakutakse meelelahutust mälupulgalt. Gaudeamus annab tema sõnul paremini aimu sellest, kust on jaanitavad alguse saanud.

«Jaanipäev oli ju pidu, kus hulk inimesi tähistas tööde lõppu laulu ja tantsuga. Arvan, et on ainult õiglane nimetada Gaudeamust Baltikumi selle aasta parimaks jaanipeoks,» ütleb Kerge. UT

ÕPETAJAD ON TÄHELDANUD, ET KUI LAPSED SAAVAD VAHETUNNIS LIIKUDA, ON NAD TUNNIS RAHULIKUMAD.

Erilahendustega koolide eksamitulemused on paremad kui tavakoolidel

AVASTA

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Hiljuti kogunesid omavalitsusjuhid ja haridustegelased Tallinna Eesti Arhitektide Liidu ning Haridus- ja Teadusministeeriumi konverentsile «Muutuv kooliruum», kus arutati, milline peaks olema

Uuringutest selgub, et lapsed liiguvad üha vähem, mis põhjustab ülekaalulisust. Kuigi probleem on teada, soosib koolikeskkond istumist. Nüüd aga pööratakse sellele teemale rohkem tähelepanu.

tänapäevane kooliruum ja mida teha, et käia ajaga kaasas.

Eesti elukestva õppe strateegias on sätestatud, et tänapäeva noor põlvkond vajab paremaid sotsiaalseid oskusi, sealhulgas oskust end väljendada, väärtustada mitmekesisust, mõelda loovalt ja kriitiliselt, riskida ning tulla toime ebaõnnestumistega.

Haridus- ja teadusminister Mailis Reps rääkis, et kvaliteetse

üldhariduse hoidmiseks ja arendamiseks on vaja järjepidevalt mõelda nii õppekavadele ja õppekorraldusele kui ka toetavale õppekeskkonnale. Lisaks paneb meid proovile Eesti demograafiline olukord, sest kooli saab pidada ainult seal, kus on lapsi.

Enamik Eesti koolimaju on ehitatud ajal, mil aastast sündis 21 000 – 22 000 last. Viimasel

»

» kümnel aastal on sündinud olnud palju väiksem – 2013. aastal sündis kõigest 13 500 last.

«Kui õpilaste arv on viimasel kümnendil kahanenud viienäädiku võrra, siis koolide arv vaid kümnendiku,» selgitas Reps.

Eesti Arhitektide Liidu president Katrin Koov mainis, et otsuseid, kuhu ja kuidas ehitada, ei tohi teha mõtlematult. Kui rääkida koolihoonetest, siis saab ruum tema sõnul õpetööd toetada ja soodustada, aga samas ka pärssida.

Hea kool kutsub Koovi arva-tes siseruumidest õue õppima ja aktiivselt vaba aega veetma, pakub füüsilist tegevust ning ergutab lapsi loovalt mängima ja õppima.

Seega nõuab uute kooli- hoonete kavandamine seni- sest enam teadmisi kõigilt teemaga seotud asjatundjatel: nii arhitektidelt, disaineritelt, linnaplaneerijalt, kohalike omavalitsuste juhtidelt kui ka haridus- ja sotsiaalteadlastelt.

KAALUKEEL KOOLI VALIKUL

Arhitekt Andro Mänd ütles, et Eestis on üle 150 tüüpkooli- maja, mille puudub visuaalne identiteet, ja just see võib saada kooli valikul oluliseks.

«Kui vaatame 2016. aasta riigieksamite tulemusi, siis võib näha erinevust erilahendusega koolidest ja tüüpprojektiga koo- lidest tulnud õpilaste tulemuste vahel,» sõnas Mänd.

«Ma ei väida, et üksnes kooli arhitektuur muudab õpi- tulemusi. Kindlasti on asi palju keerulisem. Aga kui lapsevanem peab valima kahe kooli vahel,

siis saab kooli erilisus oluliseks kaalukeeleks,» lausus ta.

Ühtlasi märkis Mänd, et regionaalpoliitika tuules on uute piirkondade koolimajade asukohta valikul tehtud vigu, ning kutsus omavalitsusjuhte üles neid otsuseid rohkem läbi mõtlema.

KOOL TUGEVDAB LINNA SÜDANT

Kui laps peab sõitma esmalt ühistranspordiga keskusesse ja siis ümber istuma, et sõita kooli äärelinna, siis ei ole see arhi- tekti sõnul kõige parem valik. Kool aitab tugevdada ka linna keskust ning mõjutab muu hul- gas keskus asuvate kaupluste ja teenuste külastatavust.

Ühe näitena tõi Mänd esile Harjumaa Rae valla Järveküla kooli, mille hoone on ilus, uus ja arvestab igati moodsa õpi- käsitusega, aga see on ehitatud keset tööstuspiirkonda ja selle akendest avanevad vaated pea- miselt angaariidele.

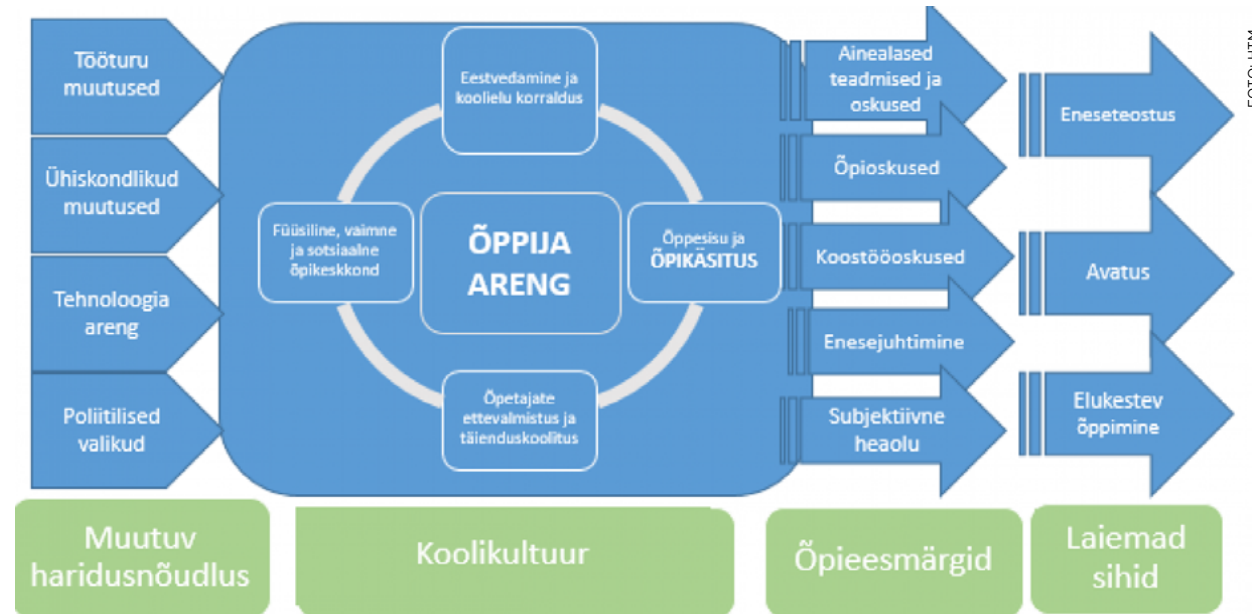
«Tuleb võtta arvesse, et kool tehakse vähemalt 50 aastaks. Eestis on küllalt asutusi, kes saavad selliste otsuste planeeri- misel aidata. Pidage nõu näiteks

KLASSIRUUMID, KUS ÕPILASED VAATAVAD ÜKSTEISE KUKALT, EI SOOSI ARUTELU. SILMA TULEKS VAADATA.

Tartu Ülikooli inimgeograafia asjatundjatega. Minu sõnum oleks see, et küsige nõu, ärge leiutage ise jalgratast,» ütles Mänd.

Haridus- ja Teadusminis- teeriumi üldharidusosakonna asejuhataja Pille Liblik rääkis, et koolis tuleb luua keskkond, kus saab teha otsuseid. Põhjus

PILDIL ON KUJUTATUD ÕPIKÄSITUS, SELLE MUUTUMISE PÕHJUSED JA MUUTUMIST TOETAVAD TEGURID.

peitub selles, et tööandjad saa- davad üha enam sõnumeid, et kuigi traditsioonilised teadmi- sed on äärmiselt olulised, tuleb arendada aineüleseid oskusi.

Ta lisas, et praegused klassi- ruumid, kus õpilased vaatavad üksteise kukalt, ei soosi arutelu – selle jaoks on vaja teisele inime- sele silma vaadata.

Libliku arvates tuleb ruumi planeerimisel mõelda, mis on

kõrgus on 318 meetrit, aga nüüd selgub internetist, et see on 310 või viimaste andmete järgi hoopis 317,5 meetrit. Kus on tõde? «Õpetaja peab kutsuma õpilasi arutlema allikate oluli- suse ja usaldusväärsuse üle ning selle üle, miks tekivad erinevad mõõtetulemused. Küll siis jääb lapsele ka kõrgus meelde,» lausus ta.

Suur mure on see, et meie õpilased liiguvad liiga vähe. Tartu Ülikooli liikumislabori eesmärk on aidata kaasa liikumiskäitumise paranemisele. «Liikuma kutsuv kool» on liikumislabori algatusel sündinud programm, mille siht on pak- kuda Eesti koolidele, õpilastele, õpetajatele ja lapsevanematele ideid ja lahendusi, et lapsed saaksid rohkem liikuda nii aine- kui ka vahetundides.

Merike Kull ja Mihkel Lees TÕ liikumislaborist rääkisid, et lapsed peaksid liikuma iga päev

vähemalt 60 minutit ja iga täis- kasvanu peaks tegema vähemalt 10 000 sammu.

Kolmveerand Eesti õpilastest aga ei täida seda normi, kusjuu- res iga neljas esimese klassi laps on rasvunud.

Kull rõhutas, et tihti öeldak- se, et laste koolipäevad on pikad ja nad ei jaksa enam liikuda. Kui aga õppida ja liikuda koos, siis mõjub see tema sõnul hästi, sest sedasi kasvab erksus, tähe- lepanu ja keskendumisvõime.

VANEMAD ÕPILASED JUHENDAVAD NOORI

Koolides, mis on liitunud algatusega «Liikuma kutsuv kool», on laste kooliväsimus vähenenud ja koolirõõm suu- renenud peaaegu kaks korda. Paljudes koolides ei lubata lastel vahetundide ajal joosta, ja kui õpilased seda teevad, siis saavad nad pahandada. «Meie kõigi ülesanne on tagada neile ruu-

mid, kus nad saavad joosta, sest muidu tekib vastuolu: ühest küljest kutsume lapsi liikuma, teisalt aga keelame neid,» lau- sus Kull.

Leesi sõnul on nad liikumis- laboris välja õpetanud kolmanda astme õpilasi liikumiskoolitaja- teks, kes juhendavad vahetundi- del aulas või spordisaalis teisi õpilasi, kuidas aktiivselt aega veeta.

«Teadlased on öelnud, et kui vahetunnis korraldatakse tege- vusi, tugevdab see ka sotsiaalseid suhteid,» mainis Lees. Peale sel- le on algatuses osalevate koolide õpetajad öelnud, et vahetunni liikumistegevused toetavad rahulikku tööd tunni ajal.

Liikumislabori asjatundjad on seisukohal, et ka õpetajad peavad mõtlema, kuidas muuta tunnid liikuvamaks.

Võiks arvata, et matemaatikal pole liikumisega midagi pist- mist, aga liikumislabori inime- sed teadsid rääkida tunnist, kus õpetaja lasi õpilastel kirjutada lehtedele arvutustehteid ja pabe- rid kokku kortsutada.

Seejärel jagas ta klassi kaheks ja õpilased pidid pabereid teisele poole loopima. Lapsed, kelle poole peal oli lõpuks rohkem pabereid, said need ülesanded endale koju lahendada.

Projekt «Liikuma kutsuv kool» on näidanud, et kui lapsed käivad vahetunnis õues, suure- neb nende liikumisaeg peaaegu poole võrra.

Samas ei tasu ekspertide hinnangul ära unustada, et ak- tiivsete lahenduste kõrval tuleb arvestada ka sellega, et osa õpila- si vajavad vaikset nurgakest, kus puhata ja keskenduda järgmiseks koolitunniks. **UT**

NAHAARST: inimene ei tohiks tahta saada pruuniks

INTERVJU

Sel aastal on juba ära olnud esimesed päikeselised ilmad, mis tõid inimesed õue päevitama. Mida aga päevitamisel ja päikese juures üldiselt tähele panna, räägib nahaarst Maire Karelson.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Minu vanaema ütles alati, et esimene kevadine päike on kõige salakavalam ja ohtlikum. Kas see jutt vastab tõele?

Ei, see ei ole päris õige. Kui mõtleme päikesekiirgusele, siis on see kõige intensiivsem suvisel pööripäevale eelnevatel ja järgnevatel nädalatel ehk juunis ja juulis.

Teisalt on päikese puhul oluline kellaaeg. Ultraviolettkiirguse UVB spekter on kõige intensiivsem kella 11–15 paiku, mõnedel andmetel kella 10–16 vahel.

Terake tõtt võib vanaema jutt olla, sest talvega on pigment nahas lahjenenud ja nahk pole valmis pikemaks päikese käes olemiseks.

Suvine korduv UV-kiirgus suurendab nahas pigmendi-sisaldust ja põhjustab naha pindmise kihi paksenemist, mis annab nahale parema kaitse UV-kiirte toime vastu.

Kui õues on selline ilm, nagu oli sel aastal maikuu, siis kui kaua võib õues viibida ilma päikesekaitsekreemita?

Ei mäletagi, et maikuu oleks järjest olnud nii ilusad päikeselised ilmad.

Õues käimine on iseenesest soovitatav, aga seda tuleks teha õigel kellaajal.

Hommikul tööle minnes ja õhtul töölt tulles on UV-kiirgus madal ja päikesekaitsekreemi pole vaja. Päevasel ajal pool tundi päikese käes viibimist ei tee ka nahale liiga.

» Õigeks ei saa aga pidada käitumist kui esimeste päikeseliste ilmadega minnakse mitmeks tunniks randa ilma päikesekaitsekreemi kasutamata.

Kui suure päikesekaitsefaktori ehk SPF-iga kreemi peaks kasutama?

Aja jooksul on arvamused muutunud. Varasema seisukoha järgi tuleb SPF-i arv korrutada 10-ga, et teada saada, kui kaua võib päikese käes olla.

Kui kreemi SPF on näiteks 30, siis võiks öues olla 300 minutit ehk viis tundi. Tänapäeval soovitatakse kreemi uuesti nahale kanda iga kahe tunni tagant.

Kui käia ujumas, tuleks pärast seda nahk alati uuesti sisse kreetada ja ei tohi ära unustada, et vees olemine pole ohutu. UV-kiirgus läbib ka vett.

Päikesekaitsekreemi kasutamise vajadus on ka inimese nahatüübist. Meie inimestel on üldiselt hele nahk, teine või kolmas fototüüp ja seetõttu on soovitatav kasutada kreemi faktoriga 30.

Kui inimene päevitub kergesti ja tema nahk ei saa põletust,

Tugevama kreemi kasutamine näonahal on kõigile soovitatav, et vähendada foto-vananemise mõju.

Kui väikelapsed ei tohi päevitada, siis mis vanusest võib seda teha?

Ma ei soovita üldse päevitada, ei vanadel ega noortel. Viimased sada aastat oleme UV-kiirgust oma tervise seisukohalt väga halvasti kasutanud ja on oluline hakata mõtlema teistmoodi.

50 eluaasta juures võin öelda, et 30–40 aastat tagasi kasutati päikesekaitsekreeme tagasihoidlikult ja päikeseprillide kasutamine lastel ei olnud üldse levinud. Olukord on küll paranenud, aga jätab veel soovida.

Kui kahjulik on päike silmadele?

UV-kiirgusega on seotud mõned silmahaigused nagu katarakt.

Olen palju kuulnud, et inimesed ei taha päikesekaitsekreemi kasutada, sest siis ei hakka päike peale ja nad ei lähe pruuniks. Kuidas päriselt on?

See on vale mõtlemine, sest heleda nahaga inimene ei tohiks tahta saada pruuniks. Kui nahk muutub pruuniks, siis räägib see naha võitlusest UV-kiirgusega meie ellujäämise nimel.

Kartes, et nahk ei muutu pruuniks, ei panda ka päikesekaitsekreemi nii palju peale, kui peaks. Korraga tuleks kreemi panna nahale paari supilusika

suuruses koguses ja päevaga kulub nii ära terve tuub. Samamoodi on vale see, kui pannakse kreem peale ja arvatakse, et nüüd võib hommikust õhtuni päikese käes viibida. Kreemid ei anna päikese eest 100% kaitset.

Lastel soovitatakse kasutada füüsilise filtriga päikesekaitse tooteid, mis sisaldavad titaandioksiidi või tsinkoksiidi ja kaitsevad nii UVA- kui ka UVB-kiirguse eest. Need vahendid jätvad aga nahale valge kihi ja võib juhtuda, et seetõttu ei soovita neid kasutada.

Mida päike tegelikult meie nahaga teeb?

Päike kuivatab nahka ja muudab nahka kortsuliseks. Kui oleme liiga kaua päikese käes, saame päikesepõletuse. Nahk hakkab punetama, kuumama, tekib turse ja isegi villid, kaasneb väsimustunne. Selle põhjus on mitmete põletikumolekulide vabanemine nahas, nende mõju veresoontele ja teistele organitele.

Päikesekiirgus põhjustab nahas degeneratiivseid muutusi (fotovananemine – toim.) ja on ka oluline kartsinogeen ehk nahakasvajate arengut soodustav tegur.

Kui inimesel on erinevad nahaprobleemid, näiteks akne, siis kuidas päike nendele mõjub?

Otsene mõju aknele puudub, aga päevitunud naha taustal ei ole akne nii märgatav. Kroonilistele immuunpõletikulistele nahahaigustele nagu psoriaas ja atoopiline dermatiit mõjub päike reeglina hästi, sest UV-kiirgus on nahas immuunpõletikku alandava toimega.

Õeldakse, et päike aitab kaasa naha enneaegsele vananemisele. Mismoodi?

See on tõsi. See on seotud UVA-kiirgusega, mis on pike-ma lainepikkusega ja tungib sügavamale nahka. UVA mõjul vabanevad mitmed aktiivsed molekulid, mis kahjustavad nahas erinevaid rakke, veresooni ja kollageeni.

Noorel inimesel ei paista see eriti välja, aga vananedes küll, kuna nahas aeglustub kollageeni taastootmine, nahk on õhem ja muutunud elastsusega. Kui vanem inimene päevitab, siis toob päike tema kortsud, naha kuivuse ja pigmendimuutused eriti hästi esile.

Kuidas päikesepõletust ravida?

Nahka tuleb jahutada, vajaduse korral panna ümber külmad ja märjad linad.

Apteegi käsimüügis on mitmeid põletusevastaseid geele, mida saab osta. Lisaks võib võtta ravimeid, mis vaigistavad põletikku ja valu ning alandavad palavikku, aga peamine tegevus on jahutamine. Olulisel kohal on ka rohke vedeliku tarbimine.

Mäletan lapsepõlvest, et põlenud nahka määrati hapukoorega. Kas see mõjub?

Hapukoore ja pantenooli kasutamine ei ole tänapäeval enam soovitatav. Hapukoor jäägu ikkagi söömiseks. Siin ei aita rahvameditsiin paraku kuidagi paranemisele kaasa.

Kui kaua päikesepõletus paraneb?

Üldiselt tekib punetus juba esimesel päeval pärast päikese käes viibimist ja võib püsida mõne ööpäeva, misjärel hakkab taanduma. Lõpeb see kõik naha mahakoorumisega. Vahel on nahal väga väikesed villid, mida algselt ei panegi tähele.

HAPUKOORE JA PANTENOOLI KASUTAMINE PÄIKESEPÕLETUSE VASTU EI OLE SOOVITATAV. HAPUKOOR JÄÄGU IKKA SÖÖMISEKS.

Miks võivad päikesest tekkida pigmendilaigud? Kas neist on võimalik kuidagi lahti saada?

Pigmentilaik on mitmesuguseid. Päikese mõjul tekkinud liigse pigmentiga laigud ei kao lihtsalt niisama ära.

Käsimüügist saab osta kreeme, mis võivad tumedamaid pigmentilaikade mõnevõrra leevendada.

Eakamatel inimestel ei päevitu nahk enam ühtlaselt. Pikaajalise päikesekiirguse mõjul võivad säärtele või käsivartele tekkida väikesed portselan-valged pigmentilaigud. See on pöördumatu muutatus, mida ei saa kahjuks ravida.

Oleme pikalt rääkinud päikese negatiivsest mõjust, aga kuidas päike positiivselt mõjub?

Meie kliimas on positiivne kindlasti see, et päike annab

hea meeleolu. Üldiselt langeb meil päikeseline periood kokku suvepuhkustega, mis võimaldab inimestel aktiivselt väljas tegutseda.

Ütlen ka, et on mitmeid põletikulisi nahahaigusi, mis päikese toimele paranevad. UV-kiirgus aitab nahas toota D-vitamiini. Meie kliimas jätab D-vitamiini

ni tase inimestel soovida, sest pikalt on päikesevaest pimedat aega.

Nahaarstina leian, et kui me ei talita targalt, siis on päikeselt tulev UV-kiirgus rohkem kahjulik kui kasulik. Kõik oleneb meie käitumisest ja oskusest seda enda huvides ära kasutada. Viibige päikese käes lühikest aega, kõige kuumemal ajal otsige varju. Juba kümnest minutist piisab, et nahas oleks tagatud D-vitamiini tootmine. Seega ei ole vaja päevitada, et nahka pruuniks saada. UT

KUI KÄIA UJUMAS, TULEKS PÄRAST SEDA NAHK ALATI UUESTI SISSE KREEMITADA. JA EI TOHI UNUSTADA, ET VEES OLEMINA POLE OHUTU.

siis võib kasutada ka väiksema faktoriga toodet.

Tugevaid, 50 SPF-iga päikesekaitsekreeme peaksid kasutama inimesed, kes põevad haigusi, mida päikesekiirgus ägestab, ja lapsed. Kuni 3-aastastel väikelastel pole otsene päikese käes viibimine üldse soovitatav. Kaitseks UV-kiirguse vastu tuleb appi võtta nii mütsike kui ka riided.

Ida-Euroopa ja Venemaa uuringute tõmbekeskus

ALMA MATER

Kolmas rahvusvaheline Venemaa ja Ida-Euroopa uuringute aastakonverents toob Tartusse taas enam kui 200 asjatundjat.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Korraldajate sõnul näitab suur osalejate hulk seda, et konverentsile valitud piirkondlik ja temaatiline kese läheb paljudele selle valdkonna teadlastele korda ning et ülikoolilinnast on seetõttu saanud Ida-Euroopa ja Venemaa uurin-gute tõmbekeskus.

10.–12. juunil peetava konverentsi pealkiri on tänavu «Rahvusriiklus Ida-Euroopas, Venemaal ja Euraasias». Konverentsi töökeel on inglise keel.

Euroopa Liidu ja Venemaa uuringute professor Viacheslav Morozov selgitas, et teema valik on seotud Eesti, Soome, Läti,

Leedu ja teiste piirkonna rahvusriikide suurte juubelitega.

«Kuigi me võime rääkida rahvusliku eneseteadvuse sünnist ka juba sajand varem, domineerisid Esimese maailmasõja ajal meie regioonis paljurahvuselised impeeriumid ja nende kokkukukkumine oli otsustav hetk paljude rahvaste jaoks,» rääkis konverentsi peakorraldaja Morozov.

Pärast iseseisvuse saavutamist tuli selle säilitamise nimel kaua vaeva näha, mitmel pool pole seda Morozovi sõnul veel suudetud teha.

«Praegu ongi meil võimalus mõelda, kuidas rahvusriiklus suhestub tänapäevaste probleemide ja võimalustega Ida- ja Kesk-Euroopas, Venemaal ning Euraasias,» ütles ta.

Tänavuse konverentsi peaesinejad on nimekad Venemaa ja Ida-Euroopa asjatundjad USA-st ja Ühendkuningriigist. 10. juunil peab TÜ aulas avakõne Harvardi Ülikooli professor Grzegorz Ekiert, kelle eriala on demokratiseerumine ja kodanikuühiskonna olukord Kesk- ja Ida-Euroopas.

SADA AASTAT DEMOKRAATIA

Loengus «Sada aastat riigiloomet, demokraatiat ja autoritaarsust» vaatab professor Ekiert tagasi möödunud sajale aastale ja sellele, mis on Kesk- ja Ida-Euroopas ning Venemaal selle aja

jooksul toimunud demokraatia ja autoritaarsuse vallas.

11. juunil peab tuntud Vene kultuuri asjatundja, Oxfordi Ülikooli professor Catriona Kelly avaliku loengu «Nõukogude/vene identiteet 1881–2018: impeerium, rahvas ja kohatunnetus». Professor Kelly on avaldanud mitu raamatut, milles analüüsitakse Venemaa kultuuri eri aspekte ja arengut sajandite jooksul. Praegu uurib ta lähemalt Nõukogude kinokultuuri, keskendudes kuulsale stuudiale «Lenfilm».

Lisaks loengutele saab osa võtta 47 ettekandekoosolekust ja ümarlauast kuues paneelsessioo-

nis, mille teemad ulatuvad Kesk- ja Ida-Euroopa riikide ajalookirjutusest kaasaegse Venemaa sotsioloogiani.

Tänavu esitletakse konverentsil uuendusena ka raamatuid. 11. juunil tutvustab politoloog Abel Polese uut teost akadeemilise karjääri tegemise püüdlustest ja taustast. 12. juunil esitletakse ajaloolase ja politoloogi Sergei Medvedevi teaduslik-publitsistlikku teost sündmustest Venemaal pärast Krimmi annekteerimist ning ajaloo professor Alexander Etkindi biograafiat ajakirjanikust, diplomaadist ja kirjanikust William Christian Bullittist.

Ida-Euroopa ja Venemaa uurimine sai Tartu Ülikoolis hoo sisse 2011. aastal, mil TÜ arengufond otsustas toetada Euroopa Liidu ja Venemaa uurin-gute keskuse CEURUS loomist. Toona värvati mitu välisteadlast, kellest mõni töötab ülikoolis siiani. Sellest ajast peale on keskuse töötajad saanud mitu personaalset uurimistoetust, keskus on vastu võtnud järeldoktooreid ja korraldanud rahvusvahelisi koostööprojekte.

Konverentsi korraldatakse kolmeaastase projekti «UPTAKE» raames, millega arendatakse teaduskoostööd Ida-Euroopa ja Venemaa uuringute vallas Tartu

VENEMAA JA IDA-EUROOPA UURINGUTE AASTAKONVERENTSIL ON KAASATUD VÄGA ERINEVATE ELUALADE TEADLASED JA UURIJAD, KELLEL ON TARTUS HEA VÕIMALUS OMA UURINGUTULEMUSI ESITADA.

» Ülikooli Johan Skytte poliitika-uuringute instituudi, Uppsala Ülikooli Venemaa ja Euraasia uuringute instituudi ning Kenti Ülikooli vahel. Projekti rahastatakse Euroopa Liidu teadus- ja innovatsiooniprogrammi «Horisont 2020» mestimismeetmest.

EESMÄRK OLLA PARIM VENEMAA ASJATUNDJA

Projekti koordinaator, võrdleva poliitika vanemteadur Piret Ehin ütles, et 2016. aastal alustatud «UPTAKE» on loonud uue võrgustiku kolme ülikooli vahel, mis ei teinud varem selles valdkonnas koostööd.

Lisaks piirkonna suurima Vene ja Ida-Euroopa konverentsi korraldamisele on «UPTAKE'i» abil toetatud teadlaste konverentsirännet ja doktorantide väljaõpet. Tänu Euroopa Liidu toetusele on peetud temaatilisi seminare ja töötubasid ning valmistatud ette uusi ühiseid projektitaotlusi nii õppe kui ka teaduse alal.

«Asjaolu, et Tartu Ülikool kuulutati hiljuti uue Euroopa parimaks teadusülikooliks, pakub võimalusi, millest peaksime kinni haarama. Venemaa ja Lääne üha keerulisemaks muutuvate suhete kontekstis oleme asunud uurima, kas mõni USA tippülikool ei soovi

tuua oma Venemaa programmi Moskvast ja Peterburist üle Tartusse või Narva,» avaldas Ehin.

Tema sõnul saab siin suurepäraselt tunda õppida vene keelt, kultuuri ja ühiskonda. See on meie tugev külg, mida peaksime välja pakkuma senisest veelgi oskuslikumalt. Venemaa-alase kompetentsuse kasvatamine Tartu Ülikoolis on täielikus kooskõlas valitsusringkondades sõnastatud püüdlusega, mille järgi võiks Eesti olla parim Venemaa asjatundja Euroopa Liidus.

Lisateavet leiab veebilehelt tartuconference.ut.ee ja www.uptake.ut.ee. UT

KONVERENTSIS PEAESINEJAD

FOTO: ERAKOGU

GRZEGORZ EKIERT

Grzegorz Ekiert on valitsemise professor Harvardi Ülikoolis ja sealse Minda de Gunzburgi nimelise Euroopa uuringute keskuse juhataja. Tema peamised uurimisteemad on võrdlev poliitika, režiimi siirded, demokraatiseerumine, kodanikuühiskond ning ühiskondlikud liikumised Kesk- ja Ida-Euroopas. Tema tuntumad raamatud käsitlevad demokraatlikku siiret ja kommunismi pärandit Kesk- ja Ida-Euroopas (1996 ja 2003) ning kodanikuühiskonna rolli Poola demokraatia konsolideerumises (1999). Praegu uurib ta kodanikuühiskonna arengut Kesk-Euroopa ja Ida-Aasia uutes demokraatias ning riigi juhitud ühiskondlikke liikumisi autoritaarsetes ja hübriidrežiimides.

Professor Ekiert peab avaliku ingliskeelse loengu «Sada aastat riigiloomet, demokraatiat ja autoritaarsust» 10. juunil kell 18 TÜ aulais.

Catriona Kelly on vene keele ja kirjanduse professor Oxfordi Ülikoolis ning Briti Akadeemia teadur. Tema põhilised uurimisvaldkonnad on Vene modernism, sugudevaheliste suhete ajalugu, lapsepõlve ajalugu ja rahvuslik identiteet. Tema populaarsemad raamatud käsitlevad Venemaa kultuuri-ajalugu mitmesaja aasta jooksul, seal hulgas viisakuskultuuri ja soorolle (2001), lapsepõlve ajalugu (2008), Peterburi ajalugu (2014) ning kirikute ajalugu 20. sajandil (2016). Tal on pooleli raamatu kirjutamine hilise nõukogude aja kinokunstist. 2015. aastal valiti ta esimese väljaspool USA-d töötava teadlasena Slaavi, Ida-Euroopa ja Euraasia Uuringute Assotsiatsiooni (ASEEES) presidendiks.

Professor Kelly peab avaliku ingliskeelse loengu «Nõukogude/vene identiteet 1881–2018: impeerium, rahvas ja kohatunnetus» 11. juunil kell 16.30 TÜ aulais.

CATRIONA KELLY

FOTO: ERAKOGU

FOTOD: 2X SANDRA SAAR

MTÜ MURE POOLEKS LIIKMED SOOVIVAD MUUHULGAS ARENDADA NOORTE SOTSIAALSEID OSKUSI.

Tudengid muretsevad kooliõpilaste vaimse tervise pärast

AVASTA

Mittetulundusühing, millele anti aasta suurima ühiskondliku mõjuga tudengiorganisatsiooni tiitel, aitab gümnaasiuminoortel tegeleda vaimse tervisega ning arendada sotsiaalseid oskusi.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

MTÜ Mure Pooleks on Tartu Ülikooli tudengite loodud or-

ganisatsioon, mille eesmärk on edendada Eesti õpilaste vaimset tervist, suurendada õpilaste teadlikkust psühholoogilistest teemadest ja õpetada erinevaid meetodeid igapäevaelu probleemidega toimetulekuks.

Nende korraldatav programm kestab 12 nädalat: väike seltskond noori ja kaks grupijuhti tulevad kokku kord nädalas, et veeta koos 90 minutit. Sel ajal otsivad noored vastuseid erinevatele vaimse tervise küsimustele - >>

» le ja analüüsivad end, et märgata raskusi õigel ajal. Muu hulgas õpivad nad pingega paremini toime tulema ja keerulistes olukordades käituma. Peale selle harjutatakse seda, kuidas sõpru kuulata ja neile toeks olla.

MTÜ eestvedajad on sotsiaaltöö ja -poliitika magistrant Karen Konks, psühholoogia eriala vilistlane Sandra Volmer, sotsiaaltöö eriala tudeng Diana Vähi ning reklaami eriala tudeng Avelly Pütsep.

GRUPITÖÖ METOODIKA

Organisatsioonile pani aluse Diana, kes kuulus esimesel ülikooliaastal Domus Dorpatensis Akadeemia vaimse tervise töörühma, mille liikmetele tehti ülesandeks ise mõni algatus korraldada. Toona tuli talle pähe mõte, et kuigi tavaliselt nõustatakse inimesi individuaalselt, siis võiks seda teha ka gruppides. Talle hakkas grupitöö metoodika tohutult meeldima ja ta ei saanud seda ideed enam peast välja.

«Mõtlesin tagasi oma gümnaasiumiajale, kui mul endal oleks väga vaja olnud taolist asja, mida meie praegu teeme,» lausus Diana.

Kui ta jõudis järeldusele, et rühmanõustamine on võimalik, hakkas ta kirjutama tudengitele, et lükata algatus ühiselt käima. Sandra ja Karen vastasid talle ning nüüd veavad nad MTÜ-d üheskoos.

Juba esimese hooaja järel sai neile selgeks, et idee töötab väga hästi ja et teemaga tuleb jätkata.

Omakeskis oli ka lubatud, et kui tundub, et ettevõtmisest saab asja, siis võtavad nad selle põhjalikult käsile ja loovad mitte-

MTÜ AITAB KAASA NOORTE ENSEHINNANGU KASVULE.

tulundusühingu. Lubaduse andmise ajal tundus MTÜ asutamine neile midagi kauget ja kättesaamatut. Nad ei osanud oodata, et tegelikult läheb kõik nii kiiresti.

MTÜ juhid rääkisid, et nad on palju mõelnud, millist mõju nende organisatsioon avaldab. Selle tarbeks töötasid nad välja mõju mõõtmise näitajad, sest nende endi sõnul ei ole mõtet teha midagi, kui ei tea, kas see toob ka kasu.

Põhiline, mida nad kasuks peavad, on mõju noorte enesehinnangule. Peale selle on tagasisidest välja tulnud, et pärast programmi lõppu oskavad noored ise ka probleeme rohkem märgata ja neile tähelepanu pöörata nii enda kui ka lähedaste juures.

Sandra rääkis, et noored arvavad tihti, et on oma muredega üksinda, aga tegelikult tuleb rühmas välja, et teisi vaevavad samasugused hädad. Siis saavad nad aru, et ei ole ükski.

Praegu tegeleb MTÜ gümnaasistidega, aga nende juures käib ka kutsekooli noori ja vahel mõni üheksandik. On mõeldud tegevust laiendada ja hõlmata üliõpilasi.

KUI ÜKSI EI SAA JAGU

MTÜ Mure Pooleks ootab enda juurde kõiki noori, kes tunnevad, et neil on mõni mure, millest ei saa üksi jagu. Need võivad olla igapäevased suhete, pere ja kooliga seotud raskused, aga ka motivatsiooniprobleemid. Samuti on noored oodatud arendama oma sotsiaalseid oskusi ja saama selles valdkonnas uusi teadmisi.

Diana rääkis, et noorte suurimate probleemidena on talle eelkõige silma jäänud ärevus ja julguse puudumine. Viimane puudutab ilmselt liiga madalat enesehinnangut ja vähest enesekindlust.

Samuti on MTÜ eestvedajad näinud sotsiaalsete oskuste puu-

dumist. Enese väljendamine on gümnaasistidele tihtipeale probleemiks. Lisaks on paljud noored skeptilised ses osas, miks peaks keegi teine üldse tahtma neid kuulata. «Tundub, et elatakse üha enam sissepoole,» lausus Diana.

Sandra mainis, et paljuski on tegu tänapäeva nutiajastu probleemiga, sest kõik on kuskil jututubades või suhtlevad internetis, aga kui on vaja näost-näku rääkida, siis ei olegi kedagi. See tähendab, et noortel puudub tugivõrgustik.

Enesehinnangu probleemid tulenevad Diana meelest samuti tugivõrgustiku puudumisest, sest kui keegi ei kiida ega innusta sind, siis lööbki enesehinnang kõikuma.

Kui gümnaasistid on avaldanud soovi ettevõtmisega liituda, siis on nad tavaliselt koos käinud igal nädalal viie- kuni kaheksakesi. Neid on juhendanud kaks grupijuhti, kelleks on enamasti noorsootöö, psühholoogia või eripedagoogika eriala tudengid.

Karen rääkis, et noortele endile meeldib ka, et rühma veavad üsna noored inimesed, sest niimoodi on kooskäijatel lihtsam suhelda.

Grupijuhte püütakse jagada nii, et kahest inimesest oleks üks psühholoogia tudeng, aga teine mõnelt muult erialalt, et neil oleks nii erinev maailmavaade ja -tunnetus kui võimalik. Lisaks saab sedasi tihendada erialadevahelist koostööd.

Diana kinnitas, et keerulisim osa nende ettevõtmise juures on noorteni jõuda, et nad teaksid, et taoline võimalus on üldse olemas.

Enda tegevuse tutvustamisega näevad MTÜ eestvedajad kõvasti vaeva.

Kuigi MTÜ alustas Tartus, on see nüüdseks laienenud Tallinnasse. Nad tahavadki meelitada Tallinnas enda juurde rohkem abivajavaid noori.

VÕIMAS TUNNUSTUS

Aprillikuus toimunud auhinnavalal «Ole rohkem» sai MTÜ Mure Pooleks aasta suurima ühiskondliku mõjuga tudengiorganisatsiooni tiitli. MTÜ eesvedajad ütlesid, et see oli väga tore ja samas ootamatu üllatus.

Sandra lausus, et ta oli 95% kindel, et nemad seda kategooriat ei võida. Seega polnud nad isegi tänukõne peale mõelnud.

Noored seletasid, et tunnustus andis neile juurde hulganisti motivatsiooni, sest vahel on raske käia nii tööl kui ka koolis ja tegeleda veel MTÜ juhtimisega.

MTÜ liikmed rääkisid, et nende tegevuse mõju on vahetu ja käegakatsutav just seepärast, et neil endil on võimalik näha, kuidas programmis osalejad muutuvad. See annab neile innustust juurde.

Oma tunnetest, soovidest ja mõtetest rääkimine võib tunduda täiesti loomulik, aga miskipärast seda enam eriti ei tehta. Karen kinnitas, et see pole imekeeruline ja et seda on vaja, aga seda kiputakse unustama.

Sel kevadsemestril käis Tartus koos kolm gruppi ja eelmisel hooajal samuti kolm, aastas teeb see kokku kuus rühma. Programm kestab kolm kuud. UT

TUDENG KÜSIB

Kellele ja milleks on mõeldud õppeaine «Mentorite väljaõpe»?

MARE ARU

Karjäärinõustaja

Sügissemestril pakutav mentorite väljaõpe on mõeldud tudengitele, kes toetavad üliõpilasi õpingutega hakkamasaamisel või kavatsesid seda teha. Väljaõppes keskendutakse eelkõige mentorinõustamis-, juhendamise- ja juhtimisoskuste arendamisele.

Mentor on kogenud inimene, kes jagab oma teadmisi ja oskusi mõnes valdkonnas vähem kogenumale. Ülikoolis on palju mentorlust, näiteks nõustavad tuutorid teisi tudengeid, tudengid võtavad endale tudengivarje, erialaseltside mentorid viivad nooremaid kurssi oma eriala ja üliõpilaseks olemise võlude ja valudega, ettevõtlusmentorid toetavad Ideelabori tudengi-meeskondi ning vilistlasmentorid aitavad praegustel üliõpilastel sihte seada.

Mentorite väljaõppesse ootame osalema tuutoreid, mentoreid, üliõpilasesindajaid, erialaste ja akadeemiliste organisatsioonide liikmeid ning kõiki üliõpilasi, kes aitavad toetada tudengite erialast ja isiklikku arengut. Ülikool tahab toetada tegutsevate mentorite arengut, olemasolevaid algatusi ning uute mentorlusevormide teket ja laienemist.

Kõik küsimused mentorite väljaõppe kohta on oodatud aadressile mare.aru@ut.ee. ●

Uudsest turba- materjalist võiks ühe päevaga maja printida

TEADUS

Lõigatud turbaplokkidest ehitati maju juba aastatuhandeid tagasi. Nüüd on Tartu teadlased töötanud välja materjali, mis võimaldaks freesturbast ja põlevkivituhast printida 3D-printeriga energiatõhusaid maju.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Keemiadoktor Jüri Liiv leiutas paar aastat tagasi turbast, linnusõnnikust ja puutuhast orgaanilise humaat-mullaparandaja TURPS-i, mis paneb taimed kiiremini kasvama ja suurendab mulla viljakust. Katsetades, millised graanulid on sobiva kõvadusega, läksid ta mõtted sellele, kas turbast saaks valmistada ka isepüsiva ehitusmaterjali.

Praegu saab ta kindlalt öelda, et see on võimalik. Koos Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli teadlastega on Liiv loonud

peamiselt turbast ja põlevkivituhast ehitusmaterjali, mis võib vähendada eramaja ehituskulu umbes kümme korda.

Eesmärgiks seati sellise kohalikel loodusvaradel ja jäätmetel põhineva isekandva ehitusmaterjali loomine, millega saaks otse ehitusplatsil 3D-printida kuni kahekorruselisi maju. Keskkonnainvesteeringute Keskus rahastas teadlaste projekti ligikaudu 200 000 euroga.

PAREM VARAKASUTUS

Eesti Märgalade Ühingu andmetel katavad sood Eesti pindalast peaaegu 22%, ainult kolmandik sellest on arvel turbamaardlana. Uuritud turbavarust on vä-

hem kui kolmandik loetud kasutatavaks varuks ja sellest umbes 2% kohta on kaevandamisluba.

See tähendab, et kuigi turvast Eestis jagub, kasutatakse seda äärmiselt vähe. Seni on kasutuskõlblikuks peetud üksnes turbakihi ülemist kuivemat osa. Suuremate soode turbakihi paksus on keskmiselt 3–5 meetrit, harva isegi kuni 18 meetrit. Ka-

sutamata osa jäetakse tegelikult kõdunema.

TÜ keemia doktorandile Ergo Rikmannile selline raiskamine ei meeldi. «Ka seda turvast on võimalik rakendada majanduslikult tulusalt. Turbast saab eraldada palju fraktsioone – näiteks humiinaid ja vahasid – ning lõppjääki kasutada näiteks tselluloosi tootmiseks,» ütleb ta.

Praegused kuivendatud jääksood toovad peale varude raiskamise kaasa veel ühe suure probleemi: süsihappegaasi sidumise asemel hakkavad need seda hoopis ise tootma. Paraku ei ole see kogus väike.

«Rahvusvaheliste andmete põhjal võib öelda, et Eesti poolt kasutatud turbaväljad eraldavad aastas rohkem süsihappe-

gaasi kui Narva elektrijaamad,» toob Liiv ehmatava võrdluse.

Levinuim turba kaevandamise meetod on freesimine. Selle käigus lõigatakse turbalasundi pealmisest kihist lahti 10–20 mm paksune kiht ja jäetakse see freesväljale kuivama. Kui väljalõigatud osa on piisavalt kuiv, tõstetakse see hunnikutesse ja lõigatakse lahti järgmine kiht. Et selline töömeetod end ära tasuks, on enamik freesvälju suuremad kui 100 hektarit.

VÄHEM SÜSIHAPPEGAASI!

Kui lasundi pealne kiht eemaldada, jääb alles väga happeline lagunev turvas, mille peal ei kasva isegi turbasammal. Rootsis tehtud mõõtmised näitavad, et freesväljal mineraliseerub turvas ülikiiresti. See tähendab, et Eesti kõdusood saadavad igal aastal atmosfääri arvatavasti kuni 10 miljonit tonni süsihappegaasi.

Kasvat turvas seevastu seob süsihappegaasi. Et turvas uuesti kasvama saada, tuleks kaevandamise käigus välja võtta kogu varu. Soomes, kus kasutatakse turvast väga palju, taastatakse turbavälju aktiivselt: pärast turba väljavõtmist külvatakse samasse kohta turbasammal.

Liivi sõnul on Eestis turba-maardlad üldjuhul paksemad kui Soomes ja nõuaksid taastamiseks rohkem tööd. Samas oleks meie turbaalade ulatuslikkust arvestades nende mõistliku kasutamise korral juurdekasv suurem, kui jõuaksime ära tarvitada.

PÄRAST KASUTATAVA TURBA ANALÜÜSIMIST MODELLEERITI VÕIMALIKUD KATSESEGUD JA PRINDITI NEIST VÄIKESEMÕÖDULISED KATSEKEHAD. PILDIL NÄITAB VALIKUT NEIST TOOMAS TENNO.

FOTOD: 2X MERILYN MERISALU

JÜRI LIIV NÄITAB ÜHTE KOLMEST PÕLEVKIVITUHASORDIST, MIDA TEADLASED KASUTAVAD TURBAMATERJALI LOOMISEKS.

» «Seni pole keegi valmistanud ehitusmaterjaliks turba-komposiiti, sest turvas takistab paljude materjalide kivistumist. Oma projektis saime sellest probleemist jagu,» rõõmustab Liiv.

Harjumuspärase tsemendi asemel kasutavad Tartu teadlased oma segus turba kõrval sideainena põlevkivituhka, sest seda leidub Eestis kõige rohkem. Tege-likult võivat materjali printimisel kasutada igasugust tuhka.

VÄÄRINDAMINE

Põlevkivituhk on tunnistanud ohtlikuks jäätmeiks, sest veega kokku puutudes muutub see väga aluseliseks. Joogivee pH on 7, aga

tuhhal võib see näitaja olla ligi 13, mis muudab selle keskkonnale kahjulikuks. Samas sobib sellise pH-ga tuhk ehitusmaterjali jaoks kõige paremini.

Kui poorilahuse pH on alla 9, ei kõvastu see üldse. Selle mure saab lahendada väga kõrge pH juures, kasutades põlevkivituhas leiduvat kaaliumoksiidi ja leelis-metallide sidumist mittelahustu- vateks ühenditeks. Turba sees reageerib põlevkivituhk humiinhapetega ja neelab süsihappegaasi. Keemiliste reaktsioonide tulemusena muutub sideaine tavaliseks betooniks ja lubjakiviks.

Tartu teadlased tegid uudset ehitusmaterjali välja töötades

ohtrasti analüüse, millest selgus, et materjal on tervisele ja keskkonnale täiesti ohutu. Lisaks leiti katsete käigus lahendus, kuidas vähendada tardumisaega umbes 30 päevalt ühe päevani.

Eestis tekib aastas hinnanguliselt 7 miljonit tonni põlevkivituhka, millest taaskasutatakse 5% tsemendi tootmiseks ja põldude lupjamiseks. Ülejäänud ladustatakse tuhamägedesse ja see tekitab märkimisväärse keskkonnareostuse. Turbamat-erjali kasutamine aitaks kindlasti kaasa sellele, et uut tuhka ladustatakse vähem.

Projekti vastutava täitja, TÜ kolloid- ja keskkonnakeemia õppetooli professori Toomas Tenno sõnul lisatakse turbale ja põlevkivituhale omaduste parandamiseks nanomõõtmes lisasaineid, näiteks nanoräni- dioksiidi ehk ränisuitsu.

«Kuna osakesed on väga väikesed, lahustuvad need hästi ja jaotuvad materjalis ühtlaselt. Ränisuits parandab tunduvalt selle materjali kvaliteeti,» ütleb Tenno.

Algul plaaniti turbamajade ehituses kasutada ka taaskasutusplasti, et panna kogu materjali sisse tugevdav sõrestik. Loodud materjal sai aga nii hea, et seisab püsti ka ilma sõrestikuta. Armatuuri on vaja ainult akna- ja ukseavade, kaarte ning muude erilisemate arhitektuuri- liste lahenduste jaoks.

HEAD OMADUSED

Väljatöötatud turbamat-erjal saavutab esialgse tahkuse 24 tunni jooksul, kuid jääb veel pikaks ajaks elastseks. Seetõttu ei lähe vaja soojustust ega täiteid ja kogu konstruktsioon muutub

õhkupidavaks ilma tuuletõket lisamata.

«See on hingav materjal, mis ei vaja eraldi auru- ega tuuletõket. Mingit hallitust tekkida ei tohiks. Lisaks peab see meelelt hästi mürä. Soomes tehakse turbast akustilisi paneele, meiegi materjal sobib selleks hästi,» selgitab Liiv.

Tenno lisab, et teadustööle kulus umbes aasta, enne kui leiti materjali õige segu, mis oleks samal ajal tugev ja väga hea soojusjuhtivusega. Pärast lõplikku kõvastumist on materjal tugev ja väga kerge, sooja- ja vastupidav. Kuigi turvast kasutatakse ka küttematerjalina, on teadlaste väljatöötatud materjal tuleohutu. Uudset materjali ei puutu ka rotid, putukad ega hallitus.

Et turvas ja põlevkivituhk ei maksa kuigi palju, teeks majae- hitajaid eriti õnnelikuks materjali hind. Teadlased arvutasid, et sellest prinditud 100–150 ruutmeetri suuruse põranda- pinnaga majakarbi ehituskulude omahind võiks olla umbes 5000 eurot. Sama suure karkassmaja-

karbi ehitus maksaks ligikaudu kümme korda rohkem.

Seega saaks turbamat-erjalist ehitada väga odava A-klassi en-er- giamaja. Juba hoonet printides on võimalik printida materjali külge sise- või välisviimistlus. Materjali pind on rustikaalne ning seda saab soovi korral siledamaks pahl- teldada ja värvida.

PRINTIMINE TULEVIKUS

Praeguseks on tehtud nii teadustöö kui ka hulk katseid. Materjalitehnoloogilised prob- leemid on lahendatud edukalt, kuid ebapiisava rahastuse tõttu jäi printimata plaanitud 27 kuupmeetri suurune (3 × 3 × 3 m) katsehoone. Turbama- terjal on põhimõtteliselt valmis tootmiseks detailidena, kuid 3D-printimiseks on vaja teha veel palju tööd.

«Meie materjalist maja ehitamine võiks välja näha nii, et valatakse vundament ning üheks päevaks sõidab kohale printeriga auto, kaasas paar-kolm puiste- koormat turvast, põlevkivituhk

ja muud lisandid. Kahekordse elumaja saaks neist valmis printida ühe-kahe päevaga,» kirjeldab Liiv.

Nüüdisaegsed tööstuslikud 3D-printerid prindivad kuni 15 mm paksuse materjalikihi korraga, tänu sellele kulgeks töö kiiresti. Kohapeal oleks vaja lihtsalt paigaldada torustik ning panna hiljem õigetes- se kasisi ette uk- sed ja aknad.

Võib-olla ostab Eesti Maaüli- kool, kus Tõnis Teppand aitas teha projekti ehitusmehaanilisi katseid, lähitulevikus Venemaalt Voronežist ühe sellise printeri. Hea õnne korral saavad teadla- sed rakendusuuringuid sel juhul järgmisel aastal jätkata.

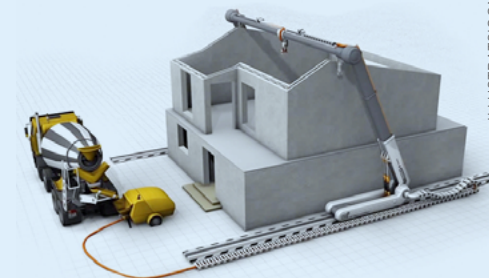
Praegu ootavad nad rahastus- taotlusele vastust. Rahastust on tarvis ehitusmaterjali projekti jätkamiseks ning teiste turba- kasutust eeldavate suundade arendamiseks, mis on sellest välja kasvanud. UT

Loe täispikka artiklit UT kodulehel www.ajakiri.ut.ee.

KAS TEADSID?

Tänu turbamat-erjali 3D-printimisele

- väärindataks kohalikku toorainet turvast ja loodaks lisandväärtust;
- kasutatakse ohtlikke tootmisjääke (põlevkivituhka) ja taaskasutatavat toorainet (pandi- plasti);
- vähendatakse süsinikdioksiidi heitmeid;
- suureneks tunduvalt tööviljakus ehitusobjektidel, kus tuleb praegu teha palju käsitsitööd;
- kasvaks märkimisväärselt ehituskiirus;
- tekiks selle uue tehnoloogia piiramatud ekspordi- võimalused;
- arendataks ökoloogilist ehitamist;
- teeks valdkonnaülene pädevus suure arenguhüppe.

ILLUSTRATSIOON: ERAKOGU

Süütegeel aitab ahju tuld teha

ETTEVÕTLUS

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Biofire OÜ ühe osaniku Urmas Habakuke sõnul on ilmselt kõik meist teinud kaminasse tuld või pannud grilli põlema. Küllap on paljud seda tehes näppe kõrvetanud. Selleks, et seda enam ei juhtuks, sobib hästi Biofire'i süütegeel, sest sellega on tuld süüdata tunduvalt lihtsam.

Idee taolist geeli toota tekkis ki just Habakukel. Ühel talvisel hommikul, kui olid ära põletatud kõik linnalehed ja süütekuubikud, võttis kaminasse tuld hoopis lapse visatud šokolaadipaber, mis süttis järsku, sulas ja süütas vaevata kõik puud.

«Selle peale ma mõtlesingi, et võiks olla aasta ringi kasutatav toode, mis sobiks ahju tule tegemiseks ja grilli süütamiseks,» lausus Habakukk.

Biofire on süütegeel, mis on loodust, ohutust ja tervist silmas

Biofire on uudne süütegeel, mis on loodussõbralik ja peaaegu lõhnatu. Idee autorid said tootega «Ajujahi» konkursil teise koha.

pidav alternatiiv süütevedelikele, -kuubikutele ja teistele süütamiseks mõeldud materjalidele.

Toodet saab kasutada nii kodustes kui ka tööstuslikes tingimustes. Biofire'i süütegeel on palju mugavam ja turvalisem kui süütepiiritus, mida kaitsevaldkonnas laialt kasutatakse.

Süütegeeli põlemisel ja selle tagajärjel ei teki jääke, toidule ei jää kõrvalmaitset ning sihtotstarbelisel kasutamisel on geel 100% ohutu. Samuti ei sisalda Biofire naftakeemiat.

VÄHENE LÖHN

Habakukk toob välja, et peale looduslikkuse on toote suurim eelis peaaegu olematu lõhn. Vabas keskkonnas pole selle aroomi tunda. Pealegi ei teki toote süütamisel kõrvalisi lõhnu.

«Loodame, et toodet hakkavad tarbima kõik, kelle meelis-tegevus on grillimine ning ahju ja kamina kütmine kas siis sooja saamise või visuaalse meelehea eesmärgil,» lausus Habakukk.

MARTIN NETZ JA URMAS HABAKUKK LÖID TURUL AINULAADSE TOOTE.

FOTO: 4X BIOFIRE

Toote kasvuruumi peab ta suureka: plaan on hõivata suisa kogu Baltikumi turg.

Uudne süütegeel põhineb taastuvatel energiaallikatel. Peamine koostisaine on bioetanool, mis on biomassist ja jäätmete bioloogiliselt lagunevast osast toodetud etanool, mida kasutatakse biokütusena või toiduainetööstuse toorainena, seal hulgas alkoholsete jookide tootmiseks.

Bioetanooli valmistatakse mitmesugusest looduslikust toorainest. Kõige sagedamini kasutatakse selleks suhkruroogu, maisi või vilja. Samuti toodetakse bioetanooli orgaanilistest jäätmetest, metsatööstuse jääkidest ja heinast.

Bioetanooli teeb eriti keskkonnasäästlikuks tõsiasi, et selle

tootmiseks vajalikud taimed ja puud seovad kasvamise ajal atmosfäärist kahjulikku süsinikdioksiidi. Seega puhastavad nad õhku ja vähendavad kasvuhoonegaase.

Kuna bioetanooli tooraine pärineb peamiselt talumajapidamistest ja metsanduse valdkonnast, aitab bioetanooli kasutamine kaasa kohalikule maaelule ja põllumajandusele.

Ka hariliku sibula tahketest jäätmetest (näiteks lamandunud sibulapealsed, mugulsibula koored, müügiks mittesobivad nakatunud ja korjamise käigus vigastatud sibulad) saab toota bioetanooli. Selleks töödeldakse need esmalt sibulamahlaks.

Praegu on Biofire'i süütegeel Eesti turul ainulaadne. On olemas nafta alusel toodetud

süütevedelik, aga see sisaldab keemiat ja sellega ei tohi ahju ega kaminasse tuld teha.

Kui grillihooaeg saab läbi, siis jääb süütevedeliku pudel garaažinurka seisma, sest seda kasutatakse ainult suvel välitingimustes.

PÕLEMISJÄÄKE POLE

Ettevõtte liigub sennapoole, et kogu tootekomplekti (sh pakendi) saaks ilma jääke tekitamata ära põletada. Toote enda põlemise protsessi kestel ja järel ei teki jääke juba praegu.

Habakukk rääkis, et põlemise käigus eraldub ainult inimsilmale nähtamatu kogus vett ja ei midagi muud. Seepärast on süütegeel grillimiseks ideaalne, sest see ei sisalda kemikaale ja on tervisele ohutu.

GEEL ON MUGAVASTI KASUTATAVAS PAKENDIS.

BIOFIRE PÄÄSES KA «AJUJAH!» FINAALI.

Ühe pooleliitri toote hind on viis eurot ja seda saab kasutada ligi seitsme korda kauem kui tavapäraseid alternatiive. 500 milliliitrist jätkub 30–40 süütekorra. Ettevõtte omanikud on välja arvutanud, et üks süütekord maksab vaid sente.

Ettevõtte juht ütles, et oma toote tutvustamisel rõhuvad nad keskkonnateadlikkusele, sest taolised teemad on inimeste jaoks üha olulisemad. Kuna toode säästab loodust ja inimest, on seda lihtne reklaamida. Geeli koostisained ja geel ise toodetakse Eestis.

Habakukk peab tähtsaks asjaolu, et ettevõtte ei tegele ainult süütegeeliga, sest firmal on teisi plaane, näiteks pakkuda toitlustusettevõtetele fondüügeeli. Biofire'il on

>>

» süütegeeli tootmiseks sõlmitud suurleping ning praegu peetakse läbirääkimisi ka Kaitseväge ja Kaitseleiiduga.

Biofire'i eesmärk on tunda-
valt parandada Kaitseväes tee-
nivade sõdurite ohutust. Selleks
võetakse seal toidu soojendamisel
piirituse asemel kasutusele
uus geelipõhine lahendus.

Vajadus selle järele on kind-
lasti olemas mujalgi kui Eestis.
Toodet saab eksportida lähi-
riikidesse ja tervesse maailma,
sest toitu soojendatakse ja tuld
tehakse igal pool.

«Ajujahi» konkursile
minnes oli tegusatel meestel
juba valmis geel, mida panna
pakendisse, aga neil oli abi
vaja kõigis muudes etappides,
näiteks jaemüügi alustamiseks
ja toote eksportimiseks.

EI HAKKA VOOLAMA

Biofire'i teine osanik Martin
Netz rääkis, et kuna nende geel
erineb teistest olemasolevatest
geelidest, taotlevad nad ka
kasuliku mudeli kaitset, mis
kehtib üle maailma.

GEELIGA ON LOODUD EESTIS PRETSEDENT, SEST
EESTI GRILLIIDI ASJATUNDJAD EI OLE KUNAGI
VAREM TAOLISI TOOTEID SOOVITANUD.

Eestis saab leiutist kaitsta
patendiga või kasuliku mude-
lina. Leiutis peab olema uus,
omama leiutustaset ja olema
tööstuslikult kasutatav. Paten-
diga võrreldes pole kasulikule
mudelile esitatavad leiutus-
taseme nõuded nii ranged.

Geelil on suur energia-
väljund, mis tähendab, et selle
süütamisel kulub geeli korda-
des vähem, kui muidu kuluks
süütevedelikku. Samuti pole

BIOFIRE'IGA ON LIHTNE LÖKET SÜÜDATA. KA LUMISEL AJAL.

geel voolava iseloomuga, mis
tähendab, et kui panna puud
kaminas kaldpinnale ja kasuta-
da nende peal geeli, ei hakka see
voolama.

Habakuke sõnul voolavad

sarnased geelid tavaliselt põ-
lemise käigus maha. Seega on
Biofire'il tehnoloogiline eelis.
Kui pakend peaks aga lahtise
korgiga ümber kukkuma, ei
hakka toode kohe välja vool-
ama.

Biofire'i osanikud kavatsevad
toodet müüa hulgani ja nende
senised kogemused näitavad,
et tagasiside on väga posi-
tiivne. Toodet on proovinud
Eesti Grilliliit, mis on andnud

Biofire'ile oma märgise ja soovi-
tab seda kasutada.

Netz lausus, et nad on loo-
nud oma geeliga Eestis pret-
sedendi, sest Eesti Grilliliidu
asjatundjad ei ole kunagi varem
ühtegi geeli või süütevedelikku
soovitanud, aga nende toode
sai lausa nii hea soovitus, et
sel aastal on Biofire Grillifesti
ametlik süütepartner.

Habakukk ja Netz ütlesid, et
nad ei pea oma toodet laialt-
levinud süütevedeliku kon-
kurendiks, sest nende geel on
ikkagi looduslik. Peale selle ei
valgu nende toode pakendist
välja nii kiiresti kui vedelik ega
plahvata. Kõike seda võib aga
juhtuda süütevedelikuga. Geeli
konsistents meenutab tarretist.

Toote arendamisse on kaasa-
tud Tartu Ülikooli teadlased ja
üliõpilased.

No Norra noh

REISIKIRI

... oli me vastus, kui päriti, kuhu me siis
sel korral reisime. Viimasest välisõppest
oli juba paar aastat möödas, tarvis taas
minna. Küsiva pilgu peale sai selgitatud,
et eelistame Põhjamaade kliimat ja
muud kokkulangevused soosisid just
seda kitsast Skandinaavia maariba
Atlandi kaldal.

VIRGO SIIL

ajakirjanduse 1. aasta magistrant

Üks peamisi tingimusi oli sihtpunkt kaasaga
ühitada, mis tingib ka selle, et ma räägin
mitmuses. See on me peres juba ammu
maha tehtud, et kaugsuhe on nõrkadele: meie käi-
me välismaal õppimas koos, kuigi tema on Tallin-
na Tehnikaülikoolist ja mina Tartu Ülikoolist.
Kui vaadata uuringuid, miks peljatakse välis-
maale õppima minekut, on ikka ja jälle põhjus
kartus kaotada töö, tekkivad eraeluprobleemid
ja ka kahanev õppedukus.

TEISTMOODI ÕPPEKORRALDUS

Õpingutes korraldasin oma asjad nii, et viima-
se õppeaasta lõppu jätsin veel mõned vaba-
ained, mida saaksin välismaal teha. Samuti ta-
sub arvestada, et tavaliselt pole välisõpingute
ajal semestris vaja saada 30 ainepunkti, vaid
piisab 15-st.

Trondheimis ilmnes aga, et erinevalt Tartu
Ülikoolist on Norra Teaduse ja Tehnika Üli-
koolis (Norges teknisk-naturvitenskapelige uni-
versitet ehk NTNU) suure punktimahuga ained.
Juba üks aine võib anda 15 EAP-d. Samas oli väga
huvitavaid aineid, nii et viimaks ei suutnud ma

NORRAS PEETI RATTAKOJSJON, KUST VIRGO SAI RATTAT 26 EUROGA.

» mõnest loobuda ja valisin siiski täismahu ehk 30 EAP-d. Seetõttu jäi vähem aega pidutsemiseks ja reisimiseks, kuid teisalt sain seda toekama koolikogemuse.

Minu jaoks on üks peamisi mujal õppimise õigustusi just see, et saab minna meie sisseharjunud õppesüsteemist välja ja näha teistsugust lähenemist, mis NTNU puhul avaldus suure mahuga ainetes. Ühe semestri jooksul sai rahumeeli kesken-duda kahele-kolmele ainele, mitte ei pidanud rabelema kümne pisiainega nagu Tartu Ülikoolis. Mulle sobis see väga. Lisaks ei tulnud teha loendamatul hulgal kodutöid, vaid oli paar suurt tööd – igas aines esitati semestri keskel üks korralikult viidatud ja teooriale tuginev temaatiline analüüs, mida oli aega kirjutada paar kuud, semestri lõpus koostati teine töö ja viimaks oli veel eksam. See andis aega teemasse süveneda, koolis omandatud tööse põimida, lisamaterjali otsida.

Loomulikult on sellel süsteemil ka omad puudused – ühest aineist sõltub palju. Kui kukud selles läbi, tekivad probleemid. Ühes aines saingi seda servapidi kogeda: tõlgendasin püstitatud ülesannet valesti ja mu semestri keskel esitatud uurimistöö tunnistati kõlbmatuks. Tekkis pisuke paanikahoog, kuna läbikukkumise korral võisin ilma jääda toekast stipendiumist. Selgituskirja peale anti mulle siiski võimalus töö ümber kirjutada ja edasi kõik laabus.

KULUKAS ELAMINE

Põhjamaades, eriti Norras või Islandil elamisest rääkides on üks esimesi muresid elukallidus. Kas Eesti elanik saab seal oma rahakotiga ikkagi hakkama? Meid aitas palju Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra stipendiumiprogramm – saime sealt mõlemad paar tuhat eurot. Toetus kattis ära nii ühiselamu üüri kui ka toiduraha. Kõige suu-

SUPERKUUD SAI VAADATA TRONDHEIMI KESKLIINNAS LÄBI PILVE.

remad kuluartiklid olidki eluase ja transport, toiduained olid vaid ligi kolmandiku kallimad kui Eestis ja kohati sama hinnaga või odavamadki (IKEA hot dog maksis ainult paarkümmend senti).

Transpordimure lahendasime sellega, et ostime kasutatud rattad. Semestri lõpus panime oma rattad välisüliõpilaste Facebooki rühmas jälle müüki ja saime raha tagasi.

Ümbruskonna vallutamiseks olid aga omad lood. Lamedalt maalt pärit tudengitena tegime juba enne Trondheimi jõudmist vaelearestuse – kaardil bussi-peatusest kerge jalutuskäigu kaugusele jääv ühiselamu asus Eesti mõistes mäe otsas. Saime lõõskava augustipäikse käes lõõtsutades, higistades, puhates ja puhkides lohistada oma kimp-

se-kompse nõlvast üles. «Mägi» oli umbes kolm korda kõrgem Tartu Toomemäest või Tallinna Sossi mäest.

Nõlvu tuli edaspidi päevast päeva korduvalt vallutada, kuna kesklinn asus fjordi põhjas ja ülejäänud linn seda ümbritsevatel nõlvadel. Tagasi Tartusse tulles oli alul toonus nii kõva, et oli käkritegu ronida igal hommil ühiskonnateaduste instituuti Toomemäele.

Kuna meile meeldib palju ja

PÕHJAS JAHTAKSE VIRMALISI. ÕHTUTI TULI VIRMALISTE PROGNOOSI VEEBILEHT AVADA JA VAADATA, KAS TASUB VÄNDATA FJORDI SERVARE.

pikalt matkata ja jalutada, saime põhjalikult tutvuda ümbruskonna «mägedega», mida rühmatöökaaslasest austerlane nimetas küngasteks. Norralaste

seas on looduses liikumine norm, nädalavahetustel kihasid lähikonna loodusrajad vantsijatest.

Selge see, et põhjas tuleb jahtida virmalisi. Õhtuti tuli virmaliste prognoosi veebileht avada ja vaadata, kas tasub veel vändata linnatuledest eemale künka otsa või fjordi servale. Pea igal nädalal oli põhjust seda teha.

Sageli olid päikesetuule osakesed atmosfääri aatomeid nii intensiivselt ergastanud, et võisime ajada pea kuklasse ka

keset linnatulesid ja imetleda majesteetlikult lehvivaid roheli-si, harvem ka lillakaid kardinaid. Välisriikides pikemalt elamas käia tasub ka selle pärast, et

näha, kelleks erinevad rahvad end peavad ja kuidas teistega võrdlevad, mille tagajärjel saab vahest ka iseennast uue pilguga vaadata.

Norralased peavad end kinnise loomuga väikerahvaks (kõigest neli miljonit elaniku). Vabandage väga, eestlastel on neilt veel palju õppida! Kui Eesti rabas poetatakse laudteel kitsas möödumiskohas võõrale heal juhul mokaotsast üks «tere», siis Norra mägedes kaigub võõra «hei» märksa valjemalt ja rõõmsameelsemalt. Samuti tuldi südaööl nii linnast eemal mägi-järve kaldal kui ka linna lähedal fjordi serval virmaliste pildistamise ajal niisama lobisema ja uurima, mis fotokas sul on ja kust sa pärit oled.

RABAST LÄBI

Nii nagu eestlased ehivad end metsa- ja loodusrahva tiitliga, kalduvad ka norralased pidama end pigem rohelisteks ja looduslähedaseks. Samas oli eestlasel kummastav vaadata, et mägi-rabast marsiti joonelt läbi. Eestis on ju iga rabamäta püha ja laudteel ei tohi kõrvale kalduda.

Seega tunneb eestlane end Norras päris koduselt, kliima klappib ja inimesed on üsna sarnase natuuriga. Teisalt on seal küllalt erinev ja vana kultuur, et õppida üht-teist uut ja vaadata teise pilguga Eesti elule-olule, oma koolile ja ka endale.

Kultuuriakadeemiast saab tervikhariduse

Ülikoolidele on heidetud tihti ette erialadevahelise sidususe puudumist. Euroopa majanduskasvu ja uute töökohtade aluseks peetakse järjest uuenduslikumaid tooteid ja teenuseid, millele peaks aitama kaasa erialadeülene koostöö kõrgkoolides.

MARJU MÄGER

TÜ Viljandi kultuuriakadeemia kultuurikorralduse õppekava programmijuht

Viljandi kultuuriakadeemia tunnuslauses «Omakultuursed terviklahendused», on ühendatud pärimus ja tänapäev, rahvuslikkus ja rahvusvahelisus,

teadus- ja kunstiloo teooria ning praktilised lahendused. Sealjuures on tähtis roll täita just valdkonnaülelt loimitud õppetööl.

KULTUURIHARIDUSE NELI SUUNDA

Akadeemias on neli osakonda: muusika-, etenduskunstide, kultuurhariduse ja rahvusliku käsitöö osakond.

Muusikaosakonnas saab õppida muusika õppekava alusel pärimus-, rütmi- ja koolimuusika ning helitehnoloogia suunal. Lisaks pakutakse koostöös Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiaga magistriõpingute võimalust pärimusmuusika õppekava alusel.

Etenduskunstide osakonnas õpetatakse tulevasi tantsupedagooge, koreograafe, näitlejaid, lavastajaid, harrastusteatri juhte ja teatri visuaaltehnilisi töötajaid (butafoore, valgustajaid, multimeediaspetsialiste ja lavastuskorraldajaid).

Kultuurhariduse osakonnas õpetatakse tulevasi kultuurikorraldajaid ja -ettevõtjaid ning huvijuhte ja loovtegevuse õpetajaid. Peale selle saab osakonnas õppida kunstide ja tehnoloogia õpetaja magistriõppekava alusel, mis on ühisõppekava kultuuri- teaduste instituudi ja haridus- teaduste instituudiga.

Rahvusliku käsitöö osakonnas on rakenduskõrghariduse õppes kolm pärandtehnoloogia

suunda: rahvuslik tekstiil, rahvuslik ehitus ja rahvuslik metallitöö. Pärandtehnoloogiat saab õppida ka magistrantuuris.

PAREM KOOSTÖÖ ÜHES VALDKONNAS

Õppekavade sidusust on kindlasti lihtsam saavutada ühe osakonna sees ühe valdkonna erialadel. Akadeemia etenduskunstide osakonna erilisus avaldub teiste etenduskunste õpetavate ülikoolidega võrreldes eelkõige paindlikus koosluses: seal on sidustatud tantsu- ja teatrikunst ning teatrikunsti sünteesitakse üha rohkem visuaaltehnoloogiaga (valguskujundaja, dekoraator-butafoori, etenduskunstide multimeediaspetsialisti ja lavastuskorraldaja erialaga).

Samas tehakse seal koostööd akadeemia teiste õppekavadega (kultuurikorralduse ja muusika vallas). Loovtehniliste erialade üliõpilaste tihe õppekoostöö teatri- ja tantsukunsti tudengitega loob suurepäraseid tingimused selleks, et nad saaksid omandada vajalikud erialased oskused. Sisult on tegu tulevase töökeskkonna mudeliga.

Õppekavade sidustamisele on kaasa aidanud ka ühe osakonna mitme õppekava ühendamise, säilitades õppekava sees erinevad erialad või suunad (muusika ja pärandtehnoloogia). Pealegi annab selline ühendamine võimaluse korraldada õppetöö paindlikumalt. Õppekavade loimimise eeldus on programmijuhtide ja aineõppejõudude tihe koostöö, mis nõuab lisaaega.

Akadeemias võib pidada kõige erialadeülesemaks õppe-

kavaks just kultuurikorralduse õppekava, kuna sellest moodustavad 13% kas muusika- või etenduskunstide osakonna ained.

Selle õppekava alusel õppiv üliõpilane peab valima ühe suuna, et saada põhjalikumad teadmised ühest kultuurivaldkonnast, mis tagab parema konkurentsivõime tööturul.

Lisaks süvendatud teadmiste pakkumisele ei saa alahinnata asjaolu, et õppetöö toimub koos looverialade tudengitega. See soodustab koostööprojektide algatamist. Sageli teevadki kahe või enama eriala üliõpilased lõputööks koostööprojekti. Tudengite tagasiside koostööprojektidele on olnud väga hea.

Mitu kultuurikorralduse eriala vilistlast on rõhutanud akadeemia lisaväärtusena siin loodud kontaktide võrgustikku. Õpingute ajal alguse saanud erialadevahelise koostöö parim

ÕPPEKAVADE LÕIMIMISE EELDUS ON PROGRAMMIJUHTIDE JA AINEÕPPEJÕUDUDE TIHE KOOSTÖÖ, MIS NÕUAB TÄIENDAVAT AEGA.

tulemus on Tartus tegutsev teater Must Kast, mille asutasid 2015. aastal akadeemia lõpetanud teatrikunsti tudengid. Nad kaasasid ühe kultuurikorralduse eriala vilistlase, kellest sai teatri tegevjuht.

TERVIKUKS SIDUV ETTEVÕTLUSÕPE

Ühe viimaste aastate edukaima ja jätkusuutlikuima koostööprojektina võib esile tuua ka moeetenduse «OmaMood», mida korraldatakse alates 2012. aastast. Selle eesmärk on tutvustada rahvusliku tekstiili

eriala üliõpilaste diplomitööde- na valmistatud kollektsioone. Projekti juhivad kultuurikorralduse eriala tudengid ning kaasa löövad tantsu-, muusika- ja visuaaltehnilise eriala üliõpilased.

Akadeemia kõikide erialade kokkupuutepunkt on mõne aasta eest käima lükatud kohustuslik ettevõtlusõpe, mille ajal saavad tudengid turvalises keskkonnas katsetada kogu ettevõtlusega seotud tsüklit alates äriidee tekkest kuni ettevõtte asutamiseni ja toodete või teenuste müümiseni. Vajaduse korral saavad nad proovida ka ettevõtte likvideerimist.

Selle juures on märkimisväärne, et ettevõtlusõppe rühmad moodustatakse akadeemia erinevate erialade tudengitest.

Kui kultuurikorralduse eriala spetsialiseerumissuunda- de koostöö looverialadega on sujunud üsna hästi, kuna neil on

ühisosa – kultuurikorralduse erialaga tihedalt seotud kunsti- valdkonna ained –, siis erialade- ülese ettevõtlusõppe sisseviimine õppekavadesse on nõudnud suuri pingutusi.

Selleks, et luua kõikidele üliõpilastele ühtemoodi motiveeriv õpe, tuleb selle protsesse pidevalt arendada.

Keeruline on muuta loometööle keskendunud noorte hoiakuid ja suhtumist ettevõtlusesse. Samas saaks just ettevõtlusõppega loimida kogu akadeemia erialasid tulevikus veel tõhusamalt.

IN MEMORIAM

HENN KÄÄMBRE

19.03.1935–10.05.2018

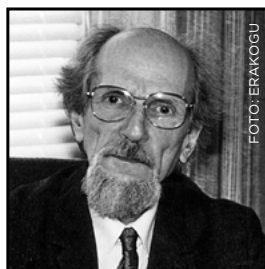

FOTO: ERAKOGU

Eesti teadlaskonda on tabanud ränk kaotus. 10. mail lahkus meie hulgast füüsik ja keeleteadlane, Tartu linna aukodanik Henn Käämbre.

Henn Käämbre sündis 19. märtsil 1935 Tallinnas. Ta lõpetas Tartu Ülikooli *cum laude* 1957. aastal ning kutsuti tööle tollasesse Füüsika ja Astronoomia Instituuti. Pikka aega oli tema töökoht praeguses Tartu Ülikooli füüsika instituudis, mille tänase näo kujundamisse andis ta oma panuse kauaaegse teadusdirektorina.

Henn Käämbre põhilised teadushuvid kuulusid tahkise- ja kiirgusfüüsika piirimaile. Ta oli üks eksoelektronemissiooni teadussuuna rajajaid. 1987. aastal pärjati tema töö riikliku teaduspreemiaga. Ta on käsitlenud ka mitut teaduse ajaloo lõiku.

Henn Käämbre sulest on ilmunud töid igale maitsele – kolleegidele on ta kirjutanud enam kui 100 teadusartiklit. Füüsikute riulis seisavad mahu- kad «Eesti-inglise-vene füüsika sõnaraamat» (1992) ja «Inglise-eesti füüsika sõnaraamat» (2002, mõlemad koostatud kahasse Viktor Korrovitsiga). Abiturientide laual on tema kirjutatud «Füüsika õpik» (1998) koos selle juurde kuuluva õpetajaraamatuga (2002). Kõigi füüsikahuviliste jaoks on ta koostanud kümneid ENE ja EE artikleid ning populaarteaduslikke kirjutisi, mille

tipuks on kahtlemata «Lasери- raamat» (1978).

Ja lõpuks need, kes ei taha füüsikast midagi kuulda, on saanud meedias nautida tema täppisteaduslikke tähelepanekuid-sõnavõtte paljude elualade kohta. Tema töö tõlkijana on samuti olnud mahukas (inglise, vene, soome ja saksa keelest tõlgitud 18 raamatut).

Laulva revolutsiooni ajal võttis ta agaralt osa tollastest üritustest. Ta valiti Eesti Kongressi delegaadiks ja osales aktiivselt selle töös. 1988. aastal pidas ta Tartu muinsuskaitsepäeval sütitava kõne, mida veel hulga hiljem hästi mäletati. Henn Käämbre oli Eesti Füüsika Seltsi asutaja- ja auliige, Eesti Looduskaitse Seltsi, Eesti Loodusuurijate Seltsi ja Eesti Muinsuskaitse Seltsi liige ning Eesti Teadlaste Liidu asutajaliige.

Leinavad kolleegid Tartu Ülikooli füüsika instituudist

KAITSMISED

1. juunil kell 14.15 kaitseb **LUKAS PUKELIS** politoloogia erialal doktoritööd «Informal Mutual Oversight Mechanisms in Coalition Governments: Insights from the Baltic States for Theory Building» («Mitteametlikud vastastikuse järelevalve mehhanismid koalitsioonivalitsustes: teooria-loomelised järeldused Balti riikide juhtumitest»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja: prof Vello Pettai; oponent: prof emer Rudolf Bastiaan «Rudy» Andeweg (Leideni Ülikool, Holland).

6. juunil kell 10.15 kaitseb **LENA NEUENKAMP** taimeökoloogia ja ökofüsioloogia erialal doktoritööd «The Dynamics of Plant and Arbuscular Mycorrhizal Fungal Communities in Grasslands under Changing Land Use» («Taimekoosluse ja arbuskulaarmükoriisse seenekoosluse dünaamika rohumaa del muutuva maakasutuse tingimustes»). Kaitsmine toimub Lai 40–218. Juhendaja: prof Martin Zobel; oponent: prof Catherine Gehring (Põhja-Arizona Ülikool, USA).

8. juunil kell 10 kaitseb **MARJU HIMMA-KADAKAS** meedia ja kommunikatsiooni erialal doktoritööd «Skill Performance of Estonian Online Journalists: Assessment Model for Newsrooms and Research» («Eesti veebiajakirjanike oskuste rakendamine: hindamismudel toimetustele ja teadusuuringuteks»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja: prof Halliki Harro-Lois ja lektor Ragne Kõuts-Klemm; oponent: prof Henrik Örnebring (Karlstadi Ülikool, Rootsi).

8. juunil kell 10.15 kaitseb **LIINA SAAR** botaanika ja ökoloogia erialal doktoritööd «Dynamics of Grassland Plant Diversity in Changing Landscapes» («Niidutaimede mitmekesisuse dünaamika muutuvates maastikes»). Kaitsmine toimub Lai 40–218. Juhendaja: prof Meelis Pärtel ja vanemteadur Avelina Helm; oponent: prof Robin Pakeman (James Huttoni Instituut, Ühendkuningriik).

11. juunil kell 14 kaitseb **HEDI RAHNEL** keemia erialal doktoritööd «ARC-inhibitors: From Reliable Biochemical Assays to Regulators of Physiology of Cells» («ARC-inhibiitorid: usaldusväärsetest biokeemilistest meetoditest rakkude füsioloogia reguleerimiseni»). Kaitsmine toimub Ravila 14A–1020. Juhendaja: juhtivteadur Asko Uri ja teadur Kaido Viht; oponent: prof Maria Ruzzene (Padova Ülikool, Itaalia).

12. juunil kell 14 kaitseb **MINH SON NGUYEN** arstiteaduse erialal doktoritööd «Oral Health Status and Prevalence of Temporomandibular Disorders in 65–74-year-olds in Vietnam» («65–74-aastaste vietnamlaste suutervis ja alalõualiigese haiguslikud seisundid»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja: prof Mare Saag, dots Triin Jagomägi, dots Ülle Voog-Oras ja dots Toai Nguyen (Huế Ülikool, Vietnam); oponent: prof Timo Närhi (Turu Ülikool, Soome).

12. juunil kell 16.15 kaitseb **EVE KITSIK** filosoofia erialal doktoritööd «Revisionary Ontology: Improving Concepts to Improve Beliefs» («Revideeriv ontoloogia:

mõistete parandamine uskumuste parandamiseks»). Kaitsmine toimub Jakobi 2–336. Juhendaja: prof Daniel Cohnitz (Utrechti Ülikool, Holland); oponentid: prof Matti Eklund (Uppsala Ülikool, Rootsi) ja dots Tuomas Tahko (Helsingi Ülikool, Soome).

13. juunil kell 10.15 kaitseb **KAIRI TALVES** sotsioloogia erialal doktoritööd «The Dynamics of Gender Representations in the Context of Estonian Social Transformations» («Sooliste representatsioonide dünaamika Eesti ühiskonna muutuste kontekstis»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja: prof Veronika Kalmus; oponent: prof emer Elina Lahelma (Helsingi Ülikool, Soome).

15. juunil kell 10.15 kaitseb **HANNA AINELO** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Fis Regulates *Pseudomonas Putida* Biofilm Formation by Controlling the Expression of *lapA*» («Fis suurendab *Pseudomonas putida* biofilmi hulka, tõstes *lapA* ekspressiooni»). Kaitsmine toimub Riia 23b/2–105. Juhendaja: dots Riho Teras; oponent: prof Fernando Govantes (Pablo de Olavide Ülikool, Hispaania).

19. juunil kell 10.15 kaitseb **LIISI JAKOBSON** loodusgeograafia erialal doktoritööd «Mutual Effects of Wind Speed, Air Temperature and Sea Ice Concentration in the Arctic and Their Teleconnections with Climate Variability in the Eastern Baltic Sea Region» («Tuulekiiruse, õhutemperatuuri ja merejää vastastikused mõjud Arktikas ning kaugseosed kliima varieeruvusega idapoolses

Läänemere regioonis»). Kaitsmine toimub Vanemuise 46–327. Juhendaja: prof Jaak Jaagus ja vanemteadur Erko Jakobson; oponent: prof Joanna Wibig (Łódźi Ülikool, Poola).

21. juunil kell 10 kaitseb **KARIN SAKOWSKI** majanduse erialal doktoritööd «The Role of National-Institutional Context in Organisations and in Organisational Innovation: The Case of Western and Central and Eastern European Countries» («Rahvuslik-instituutsionaalse keskkonna roll organisatsioonides ja organisatsioonilise innovatsiooni juures: Lääne-Euroopa ning Kesk- ja Ida-Euroopa juhtumi näitel»). Kaitsmine toimub Liivi 4–214. Juhendaja: prof Maaja Vadi ja vanemteadur Jaanika Meriküll; oponentid: Tauno Kekäle (Vaasa Ülikool, Soome) ja prof Rainer Kattel (Londoni Ülikool, Ühendkuningriik).

21. juunil kell 10.15 kaitseb **ANDRIO LAHESAARE** geneetika erialal doktoritööd «The Role of Global Regulator Fis in Regulating the Expression of *lapF* and the Hydrophobicity of Soil Bacterium *Pseudomonas Putida*» («Globaalse regulaatorvalgu Fisi roll *lapF* geeni ekspressiooni reguleerimisel ja rakupinna hüdrofoobsuse mõjutamisel mullabakteris *Pseudomonas putida*»). Kaitsmine toimub Riia 23b/2–105. Juhendaja: dots Riho Teras; oponent: juhtivteadur Carla C. C. R. de Carvalho (Lissaboni Ülikool, Portugal).

22. juunil kell 10.15 kaitseb **NATALIA PERVJAKOVA** biomeditsiini erialal doktoritööd «Genomic Imprinting in Complex

Traits» («Geneetilise vermimise mõju komplekstunnustele»). Kaitsmine toimub Riia 23b/2–105. Juhendajad: vanemteadur Reedik Mägi ja prof Andres Metspalu; oponent: prof Stephan Beck (Londoni Ülikooli Kolledž (UCL), Ühendkuningriik).

26. juunil kell 11 kaitseb **KERTTU MÄGER** õigusteaduse erialal doktoritööd «The Taming of the Shrew: Understanding the Impact of the Council of Europe's Human Rights Standards on the State Practice of Russia» («Törksa taltsutus:

Euroopa Nõukogu inimõiguste standardite mõju ELK rakendamisele Venemaal»). Kaitsmine toimub Kaarli pst 3–401, Tallinn. Juhendaja: prof Lauri Mälksoo; oponent: prof Bill Bowring (Birkbecki Ülikool, Ühendkuningriik).

TEATED

JUUNIS TÕ AULAS: 1. juunil kell 10.30 Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse ja konserveerimise osakonna XX juubelikonverents, 5. juunil kell 18 TÜ Naiskoori salvestus, 6. juunil kell 19 Tanel Joametsa klaveriõhtu «Grieg 175», 10.–11. juunil kolmas rahvusvaheline Venemaa ja Ida-Euroopa uuringute aastakonverents, 15.–22. juunil lõpuaktused, 22. juunil kell 19 kontsert «Brahmsi kogutud kammermuusika. Tanel Joamets 50» ning

29. juunil kell 17 Uku Uusbergi lavastus «Don Giovanni» Tartu linna päeva tähistamiseks.

2. juunil korraldatakse TÜ botaanikaaias üheksas **AIAPÄEV**. Kell 11 peab Sten Mander loengu «Sõnajalgadest ja sammaldest. Kasvatamine ja paljundamine», kell 12.30 peab Helle Treier loengu «Armastatud tulikalised varjulistes aiasoppides». Kohapeal müüvad mitmed kasvatajad taimi. Loengud on tasuta, kasvuhoo-

neid saab külastada botaanikaaias piletiga. Lisateavet saab aadressil www.botaanikaad.ut.ee.

Alates 2. juunist kuni augusti lõpuni on kõik huvilised oodatud igal teisipäeval kell 16–18 ja igal laupäeval kell 11–13 selge ilma korral Tartu tähetorni **PÄIKEST UUDISTAMA**. Igal laupäeval kell 13–14 saab jälgida põnevat **PLANETAARIUMIETEN-DUST**. Lisateavet saab aadressil tahetorn.ut.ee.

TUNNUSTAMISED

TÜ suure medali ja tänukirjaga tunnustati 70. sünnipäeval loodus- ja täppiseaduste valdkonna matemaatilise statistika professorit **TÖNU KOLLOT**.

TÜ väikese medali ja tänukirja pälvisid füüsika instituudi füüsikahariduse osakonna koolifüüsika keskuse juhataja **KAIDO REIVELT**, Rootsi Suursaatkonna aukonsul Tartus ja Lõuna-Eestis, Põhjamaade Ministrite Nõukogu esinduse Tartu filiaali juhataja **MADIS KANARBIK**, Rootsi Suursaatkonna kultuurisekretär **LIINA KÜMNIK** ning majandusteaduskonna endine konsultant **PETER JOACHIM FRIEDRICH**.

TÜ väikese medali pälvis õigusteaduskonna endine külalisdotsent **ENN KASAK**.

TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati 80. sünnipäeval loodus- ja täppiseaduste valdkonna emeriitprofessorit, füüsika instituudi tahkiseteooria vanemteadurit akadeemik **VLADIMIR HIŽNJAKOVI**.

TÜ aumärgi pälvisid maailma keelte ja kultuuride kolledži Balti regiooni keelte osakonna endine eesti keele õpetaja **ANNE JÄNESE** ja endine eesti keele lektor **EVE RAESTE**, slavistika osakonna endine

vene keele lektor **LJUDMILA VEDINA** ning füüsika instituudi plasmafüüsika labori endine vanemteadur ja konsultant **MÄRT AINTS**.

TÜ tänukirja pälvisid 80. sünnipäeval loodus- ja täppiseaduste valdkonna emeriitprofessor, matemaatika ja statistika instituudi rakendusliku funktsionaalanalüüsi vanemteadur akadeemik **GENNADI VAINIKKO**, 60. sünnipäeval meditsiiniteaduste valdkonna treeninguteaduse professor **JAAK JÜRIMÄE** ning 50. sünnipäeval matemaatika ja statistika instituudi tõenäosusteooria

vanemteadur **JÜRI LEMBER**. Samuti anti tänukiri ajaloo ja arheoloogia instituudi tehnikule **ANDRES VINDILE**, kultuuriteaduste instituudi teatriteaduse lektorile **MADLI PESTILE**, raamatukogu referentidele **ALLA SAARILE**, **RUTH TAMME-ORULE**, **HELI LUIGELE** ja **SILJA HÄRMALE** ning **HAAPSALU NEUROLOOGILISELE REHABILITATSIOONIKESKUSELE**.

Tänukirjaga tänati ülikooli endisi töötajaid: eesti ja üldkeeleteaduse instituudi raken-

duslingvistika osakonna eesti keele kui võõrkeele lektorit **SIRJE RAMMOT** ja eesti keele osakonna keelehooldekeskuse projektijuhti emeriitdotsent **JÜRI VALGET**, usuteaduskonna kirikuloo teadurit **LJUDMILA DUBJEVAT**, maailma keelte ja kultuuride kolledži Balti regiooni keelte osakonna eesti keele õpetajat **HELI NOORT**, Viljandi kultuuriakadeemia majandusjuhti **SULEV SELLI**, haridusteaduste instituudi õpetajate seminari haridusteaduste lektorit **IGNE LEMBINENI** ja eripedagoogika osakonna eesti keele

erididaktika lektorit **KAJA PLADOT**, ühiskonnateaduste instituudi meediauuringute peaspetsialisti emeriitprofessor **PEETER VIHALEMMA**, füüsika instituudi röntgenspektroskoopia labori konsultanti ja endist vanemteadurit **AGU SAART**, füüsika instituudi spetsialisti **HEINI TAMMIKUT**, ökoloogia ja maateaduste instituudi geograafia osakonna loodusgeograafia spetsialisti ja endist lektorit **ARVO JÄRVETIT** ning botaanika- ja mükoloogiamuuseumi seente eluskultuuride kogu kuraatorit **ANU KOLLOMIT**.

ÕNNITLEME

75 MATI HAAS, tahkiseteooria labori kondenseeritud aine teooria teadur – 4. juuni

70 KERSTI ZILMER, meditsiinilise biokeemia õppetooli spetsialist – 5. juuni
RIINA KALLIKORM, sisekliiniku reumatoloogia professor – 7. juuni
ARVI FREIBERG, biofüüsika ja taimefüsioloogia professor, biofüüsika ja taimefüsioloogia õppetooli juhataja, biofüüsika labori juhataja ning akadeemik – 28. juuni

65 EVI SALUVEER, õpetajate seminari inglise keele algõpetuse õpetaja – 13. juuni

60 JAAN ERELIN, spordibioloogia osakonna biomeetria ja biomehaanika lektor – 14. juuni

URMAS HEITER, haldustalituse juhataja – 18. juuni

55 AGNES KIVI, teenindusosakonna assistent – 5. juuni
KARL PAJUSALU, eesti keele ajaloo ja murrete professor ning akadeemik – 20. juuni

50 HILLE OSTROV, sihtfinantseerimise talituse vanemraamatupidaja – 4. juuni
KERSTI PEDAK, kogude arenduse osakonna raamatukoguhoidja – 18. juuni

45 JAANUS VILLIKO, Narva kolledži haldusjuht – 5. juuni
VERONIKA KALMUS, sotsioloogia professor, sotsioloogia doktoriõppekava programmijuht ja ühiskonnateaduste instituudi õppetooli juhataja – 8. juuni

40 ALAN HENRY TKACZYK, kosmose- ja militaar-tehnoloogiate töörühma tehnikateaduse dotsent ning tehnoloogiainstituudi tehnikateaduse vanemteadur – 6. juuni
ARNO HELLAT, TÜ raamatukogu audiotehnik – 22. juuni

35 RISTE KALAMEES, mikrobioloogia osakonna spetsialist – 5. juuni
KRISTINA KONGI, õppeosakonna õppeinfosüsteemi projektijuht-analüütik – 5. juuni
HANNES KLAAS, kantselei juhataja – 14. juuni

30 ELIKO TÖLDSEPP,ioonkristallide füüsika labori materjaliteaduse nooremteadur – 10. juuni

MART SÖRG 75

17. mail tähistas 75. sünnipäeva majandusdoktor, raha ja panganduse emeritprofessor Mart Sörg.

Mart on olnud Tartu Ülikooliga seotud üle poole sajandi. Ta õppis ülikoolis põhitöö kõrvalt kaugõppes, mille lõpetas edukalt 1967. aastal. 1973. aastal kaitses ta kandidaadiväitekirja ning asus mõni aasta hiljem õppejõuna tööle TRÜ rahanduse ja krediidi kateedrisse.

Teadmistejanu, töökus ja sihikindlus ei lubanud aga poolel teel peatuda ning 1989. aastal kaitses ta Peterburis doktori-väitekirja rahanduse, raharingluse ja krediidi erialal. Kuni emeriteerumiseni 2008. aastal töötas Mart raha ja panganduse korralise professorina.

FOTO: ERAKOGU

Professori ning õppetooli juhina pani ta aluse moodsa raha- ja pangandusteooria õpetamisele Tartu Ülikoolis. Tema sulest on ilmunud üle 300 teadusliku ja populaarteadusliku artikli ning mitu eestikeelset õpikut.

Ta ei jäänud pelgalt teoreetikuks, vaid osales aktiivselt ka Eesti rahasüsteemi loomisel. Ta oli Eesti Panga nõukogu liige selle esimesest tööaastast alates

ja nõukogu esimees aastatel 1998–2008. Mart on olnud dekaan, prodekaan ning instituudi ja õppetooli juhataja.

Pensionipõlves on elutempo rahulikum ning aega jätkub ka hobideks ja mõtiskluseks. Siiski pole Mart peale emeriteerumist oma *alma mater*’iga hüvasti jätnud. Ta osaleb jätkuvalt teaduskonna ja õppetooli üritustel, jagab oma rikkalikke kogemusi ning pakub nõu ja tuge noorematele kolleegidele.

Rahulik loomus, täpsus, visadus, hea huumorisoon ja diplomaatilisus on olnud tema edu võti senisel eluteel. Soovime Martile tugevat tervist, jätkuvat optimismi, avastamisjanu ja head kalaõnne!

**Kolleegid majandus-
teaduskonnast**

MARIS ASTEL 60

26. mail tähistas 60 aasta juubelit ettevõtlus- ja innovatsiooni-keskuse sekretär Maris Astel.

Maris on olnud ülikooliga seotud alates 1976. aastast, kui ta pärast keskkooli lõpetamist asus tööle majandusteaduskonnas oma isa, akadeemiku ja TÜ emeritprofessori Raimund Hagelbergi juhitud rahanduse ja krediidi kateedris laborandina. Töö kõrvalt õppis Maris kaugõppes ning omandas kõrghariduse rahanduse ja krediidi erialal, misjärel asus vanemlaborandina toetama õppejõudude tegevust ja korraldama paberimajandust. Maris oli rahanduse ja krediidi eriala hing ja süda nii kateedri aegadel kui ka hiljem, kui moodustati ärirahanduse ja investeringute õppetool.

FOTO: ERAKOGU

1997. aastal lisandusid Marisele rahanduse ja arvestuse instituudi vastutava sekretäri kohustused, mida täites oli ta kümme aastat usaldusväärne tugi instituudi juhatajale ja kolleegidele. Marisel on hea erialane sisutunnetus ning ta on alati seisnud selle eest, et instituudile ja õppetoolile olulised asjad saaksid hästi ja õigel ajal tehtud.

Pärast instituutide ühinemist sai Marise tökohaks pisike turunduse õppetool, mille sekretärina oli ta suureks toeks uuele noorele doktorikraadi omandavale juhile, kes pidi olude sunnil võtma vastutuse õppetooli eest enda kanda. Õppetooli kolleegid ütlevad, et Marise roll oli õppetooli toimetulekus märkimisväärne.

Kuna Marisel sujub töö karmesti ja korrektselt, saab talle kiires tööelus igal ajal kindel olla. Ta on alati abivalmis, sõbralik ja heasüdamlik.

Soovime Marisele jätkuvat energiat ja tegutsemisindu!

**Kolleegid majandusteadus-
konnast ning ettevõtlus- ja
innovatsioonikeskusest**

E NAGU E-ÕPE

Eestit tavatsetakse reklaamida e-riigina. Meil on näiteks e-pangandus, e-maksuamet ja e-valitsus, kus pakutakse e-teeninduse kaudu e-teenuseid. E-raamatukogudes loetakse e-lugeriga e-raamatuid. Nagu ontlikule e-riigile kohane, ei puudu meil ka e-(üli)kool ega e-õpe, isegi, mida e-õppe all silmas peetakse.

E-õpe on nagu õpe ikka, ainult et selle algustäht e viitab elektroonilistele vahenditele, moodsamalt öeldes digitehnoloogiale. Üldlevinud määratluse järgi ongi e-õpe õppetöö vorm, mis põhineb digitehnoloogial. Selline määratlus jääb aga laia, sest sel juhul saab e-õppena käsitleda näiteks õppejõu ja üliõpilase meilivahetust, õppematerjalide hoiustamist veebis või nutiseadme kasutamist auditooriumis.

Tartu Ülikooli haridustehnoloogia peaspetsialisti Lehti Pildi sõnul võimaldab e-õppe keskkond korraldada kursuse õppeprotsessi osaliselt või täielikult veebis, esitada õppematerjale digitaalselt, kasutada elektroonilisi suhtluskanaleid (foorum, veebiseminar), pakku-

E-ÕPE (ingl *e-learning*) on õppetöö, mis toimub digitehnoloogiliste vahendite abil veebipõhises õpikeskkonnas.

da õppijatele tuge iseseisva töö tegemisel, anda elektrooniliselt esitatud tööde kohta tagasisidet, jälgida õppijate edenemist kursusel ja palju muud.

Teisisõnu mitmekesistab e-õpe õppeprotsessi ja vabastab õppijad sunnismaisusest, lastes neil õppida neile sobivas kohas ja sobival ajal. Lisaks saab e-õpet kombineerida auditoorse õppega, mis ongi Tartu Ülikoolis levinud tava.

Kuidas on lugu aga õigekirjaga? Imelihtne. Ei mingit kaldkirja, ei mingit suurtähte (muide, ka *e-maksuamet* kirjutatakse väikeste tähtedega). Üksnes siis, kui sõna e-õpe satub lause algusse, on suur algustäht asjakohane. ●

KEELENURKA TOIMETAB MILJON+ TÖÖRÜHM (RIINA REINSALU, ANN SIIMAN JA SIRLI ZUPPING). ILLUSTRATSIOONI AUTOR: MAARJA NÕMMIK.

Vaata ja täienda Vikipeedias artiklit «E-õpe». Kõigi mõistete loendi leiad aadressilt [Vikipeedia:Tartu Ülikooli keelenurk](https://et.wikipedia.org/wiki/Vikipeedia:Tartu_Ülikooli_keelenurk).

AIAPÄEV

2. juunil peetakse ühelandat aiapäeva TÜ botaanikaaias. Kell 11 Sten Manderi loeng, kell 12.30 Helle Treieri loeng. Kõik on lahkelt oodatud kuulama.

KONVERENTS

8. juunil algab Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis DD Akadeemia korraldatav kolmepäevane «Maailma-muutjate kool», kuhu kutsutakse maailmaparandajaid.

ÕPPETÖÖ

1. juulil on kevadsemestri arvestuslik lõpp. Uus õppeaasta algab 3. septembril. Seniks soovime kõigile ilusat suvevaheaega ja mõnusat puhkust!

2

8

8

11

1

NÄITUS

8. juunini on avatud 8. müüginäitus «Kevad tuleb. Kollane käes» (Salme Ia), kus Helle Lõhmuse lillemaalid juhatavad teed kevade värvidele.

FOORUM

11. juunil saab alguse 11. kaks päeva kestev geenifoorum, mis toimub juba 18. korda. Sel korral peetakse üritust Dorpati konverentsikeskuses.

JUUNI 2018

E	T	K	N	R	L	P	E	T	K	N	R	L	P	E	T	K	N	R	L	P	E	T	K	N	R	L	P							
28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1

